moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1973
2
kovas
balandis

TURINYS

M. Slavėnienė	Kaip pradėjau jį prisiminti	2
A. Karvelytė	Nežinomu keliu; Laikas (eil.)	5
I. Tamošaitienė	Septyniolikto šimtmečio Lietuva anglo akimis	6
V. Porumbacu	— " —; Man negana; Žodžių atmintis (eil.)	9
M. Banus	Fragmentas; Saulėgrąža (eil.)	9
P. Gaučys	Pasaulio socialinė būklė ir moterys	10
D. Petrutytė	Vaiko auklėjimas šeimoje (11)	13
A. Rūta	Antilyriškai (eil.)	14
R. Carnier	Žodžiai motinai	15
• Knygos	Pr. Naujokaitis — Ados Karvelytės debiutas "Ne tie varpai"	17
	Pr. Alšėnas — Rašytojai Pearl Buck mirus	18
	Z. Tenisonaitė—Atviras laiškas poezijos skaitytojams	19
• Šeima ir auklėjimas	I. Malėnas — Vienintelis kelias mokant vaikus skaityti	20
• Moterys pasaulyje		21
• Organizacinė veikla		23
	A. Saudargienė — Istorinis suvažiavimas	24
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	25
• Šeimininkių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

A. Potockis	Pieta — liet. liaudies menas	1
A. Galdikas	Žemaitijos kapinės	4
— " —	Kar. Kazimieras Jogailaitis su žmona	7
P. Smuglevičius	Senovės lietuviai	7
J. Paukštienė	Draugystė	10
J. Paukštienė	Atgimimas	11
J. Paukštienė	Judesys	11
— " —	Nefertare	12
V. Jurkūnas	Iliustracija	13
M. B. Stankūnienė	Gėlės	16

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1973 m. Nr. 2 (92)

REDAKCINĖ KOLEGIJA

NORA KULPAVIČIENĖ
redaktorė

ZUZANA DAUGVAINIENĖ
kalbos taisytoja

ZITA DIDŽBALIENĖ
korektorė

skyrius veda

A. YČIENĖ, I. KAIRIENĖ, E. KRIKŠČIŪNIENĖ, L. MURAUSKIENĖ

BRONĖ PABEDINSKIENĖ
administratorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M 6 H 1 A 8, Canada

Spaudė "Žiburių" spaudos bendrovė, Toronto, Ontario. Prenumerata metams $5.00; garbės prenumerata $10.00.

Viršelis — aukštaitiškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1973 m. Nr. 2 (92) Printed by "The Lights" Printing and Publishing Co. Limited in Toronto.

moteris

1973 Nr. 2 (92)

PIETA

LIET. LIAUDIES MENAS

KAIP PRADĖJAU

JĮ PRISIMINTI

M. SLAVĖNIENĖ

Taip. Man neteko kartu su Vincuku bėgioti mūsų vaikystės takeliais, prasimanyti bendrų žaidimų tėviškės kieme, sode ar troboje. Mano vaikystės dienas nuo brolio vaikystės skyrė penkiolikos su viršum metų laikotarpis. Vincukas buvo pats pirmasis vaikas mūsų šeimoje, o aš gi — priešpaskutinioji iš mūsų devynių Mykolaitukų.

Mano pirmuosiuose atsiminimuose brolis Vincentas yra jau nevaikas, ir ne paūgėjęs berniukas, bet, tam tikru orumu ir pagarba apsuptas, išskirtinas mūsų šeimos narys — klierikas Vincentas, — visada nešiojąs ilgus juodus rūbus, Seinų kunigų seminarijos auklėtinis, savo tėviškėje jau tik svečias, atsilankąs vasaros atostogų metu.

Kelias dienas prieš jo parvažiavimą mūsų namuose vykdavo savotiškas subruzdimas; mama su dviem vyresniojom mano seserim — Elzyte ir Onyte — rūpestingai išblizgindavo visą trobą, ypač seklyčią. Grindys būdavo baltutėliai iššveičiamos, langai švarutėliai nuplaunami; mažiau reikalingi ar rečiau vartojami daiktai išnešami "ant aukšto" (namų pastogėn), klėtin ar dar nuošaliau. Mes, mažesnieji, įnikę skutinėdavome, atnaujindavome sodelyje takus, kad parvažiavęs klierikas turėtų kur patogiai pasivaikštinėti.

Visos tos nuotaikos kėlė mumyse nuovoką, kad Vincentas, nors ir mūsų brolis, bet jis jau labai, labai skirtingas nuo mūsų...

Šie mano pirmieji atsiminimai apie Vincentą prasideda gal 1913 ar 1914 metais. Tada Vincentas buvo jau augštesniojo kurso seminaristas — gal ketvirtojo ar penktojo. Jau tada mūsų namuose — šeimos pokalbiuose ar kalbantis su svetimaisiais — mano vyriausiasis brolis nebuvo vadinamas vardu — Vincu, Vincentu ar Vincuku, o "kunigėliu". Aišku, šį žodį turėjau pirmiausia išgirsti iš mamos, nes mama daugiausia apie jį kalbėdavo, daugiausia minavodavo. Jos mintyse, jos sieloje Vincentas turėjo užėmęs išimtiną ir geriausią vietą. Visi kiti vaikai tai gerai suprasdavome jau ne vien iš to, kaip mama švelniai ir pagarbiai tą žodį "kunigėlis" tardavo. Iš to mes suprasdavome, kad štai mūsu šeimoje yra kažkas augštesnis, kilnesnis, nekasdieniškas. Tas žodis savyje kaupė ir meilę, ir pagarbą, ir pasididžiavimą.

Mums, mažiesiems, koks ten "pasididžiavimas" ar "garbė" mažai terūpėjo ar ir visai nerūpėjo. Ką mes apie tai galėjome suprasti! Bet mums patikdavo, mus jaudindavo, mus džiugindavo kartas nuo karto pasitaikančios tam tikros, sakytum, šventiškos nuotaikos, kurių priežastim būdavo mūsų "kunigėlis". Ne vien tik tada, kai jis parvažiuodavo namo vasaros atostogų ir kai mama gamindavo jam visokius skanėstus: keptus viščiukus, leistinę kleckelių sriubytę ar blynelius (ir mums tekdavo tų skanėstų nemaža dalelė), bet ir žiemos metu, kai "kunigėlis" buvo kažkur ten toli — Seinuose, tų "švenčių" mūsų namuose pasitaikydavo. Sakysim, nugirstam tėvus besikalbančius apie reikalą važiuoti į Seinus. Acha! — mes subruzdavom: mes jau žinojom, ką tai reiškia. Pirmiausia bus pyragų kepimas.

Vincentui bebūvant Seinuose, mūsų tėtė, gal vieną ar du kart į metus, važiuodavo jo aplankyti, o važiuojant aplankyti, reikia ir lauktuvių nuvežti (kaip pats Putinas rašo "Altorių šešėly", tų tėvo atsilankymų su lauktuvėmis — maistu labai laukdavo, nes seminarijos maistas buvęs prastokas).

Jau pora dienų prieš tėtės kelionę namuose pakildavo didelė trūsa. Mama su vyriausia mūsų seseria Elzyte (ji tik pora metų jaunesnė už Putiną) pradėdavo kepti pyragus, visokius pyragėlius ir "chrustus" (žagarėlius).

Trobos didelis stalas nukrautas dubeniais, dubenėliais, puodeliais. Juose tai cukrus, tai razinkos, tai cinamonai, tai kiti kažkokie "prašmatnumai". Viename dideliame dubenyje pūpso, kaip vėpūtinis, net virš kraštu išsikėlęs kiaušinių baltymų mušinys (putelė). Elzytė net kaip žarija įkaisdavo, kol tuos baltymus išmušdavo. Mes, mažesnieji, ant stalo kraštų smakrus rankomis parėmę kantriai laukdavom, kol baltymų kalnas bus toks tvirtas, kad į jo viršūnę įsmeigta šakutė neišvirstų. Tada mušinys jau baigtas. Elzytė mėgdavo pasididžiuodama mums tai pademonstruoti. Kitas, štai, kiek mažesnis dubenys, puspilnis trynių trintų su cukrum. Šis skanėstas nepaprastai mus masindavo. Kiekvienas taikstėmės, mamai ar Elzytei nematant, į tą dubenį kyštelti pirštą ir palaižyti. Bet jei būdavome sugaunami tai darant, turėdavome tuojau sprukti nuo stalo. Razinkos taip labai draudžiamos nebuvo, jų gaudavome net ir po žiupsnelį.

Pagaliau pyragai paruošti kepimui. Jie įvairiose, žemose ir augštose, formose išrikiuoti ant stalo laukia savo eilės į iškūrentą ir švariai iššluotą krosnį. Mama stoja prie krosnies angos, o Elzytė labai skubiai, bet kartu ir atsargiai, padavinėja jau besipučiančius nuo mielių pyragus. Mes visi būtume labai mielai įsijungę į tą "grandinę", bet nebūdavome prileidžiami, kad "nepakeptume" kur nereikia...

Žemose formose iškeptus pyragus mama, ištraukusi iš krosnies, tuojau išversdavo ant stalo, kad pravėstų. Paskui pjaustydavo juos plonomis riekutėmis ir, sudėjus į tas pačias formas, stumdavo atgal į krosnį džiovinimui. Tokiu būdu buvo daromi "cuchorėliai" — sausainiai, kuriuos Vincentas seminarijoje galėjo pasilaikyti ilgesnį laiką.

Anksti rytą, dažnai dar prieš aušrą, tėtė, susikrovęs į brikelį rudens metu, ar į roges — žiemą, mamos rūpestingai supakuotus pyragus ir kitas gėrybes patraukdavo Seinų link.

Tėtei išvažiavus, mama visada būdavo nerimastaujanti, susirūpinus, mažiau kreipianti dėmesį į namų ruošos smulkmenas, daugiau sėdinti prie ratelio.

Kiek atsimenu, tėtė iš Seinų grįždavo vis geroj nuotaikoj, vis su lauktuvėm. Tai saldainiais mus, vaikus, apdalindamas, tai baronkomis — "kiškio pyragais". Nupasakodavo kokį galą kelio nuvažiavus pradėdavo švisti, kokį žmogų ar moterėlę pakeliui tekdavo pavėžėti. Mes įtempę dėmesį klausydavomės tėtės vaizdingo nupasakojimo, kaip leisdavęsis nuo kažkokio ten, jau arti Seinų, baisaus kalno. Jei važiuodavęs vežimu, tai reikėdavę vieną ratą priveržti, kad vežimas negalėtų greit bėgti, o jei žiemą — po rogėmis pakišdavęs virvagalį. Daug vėliau, kai jau buvau gerokai paūgėjusi, tokį nuo kalno leidimosi būdą man pačiai teko patirti, kai važiuodavome į Balbieriškį, į šv. Marijos-Magdalenos atlaidus. Taip Seinai, taip Balbieriškis yra kalvotosios Dzūkijos apylinkėse. Mums, Suvalkijos lygumų gyventojams, tos kalvelės atrodydavo kalnais...

Nors, tėtei grįžus iš Seinų, mama ypatingo gyvumo ar džiaugsmo neparodydavo, bet jos ramiame, visada kiek susirūpinusiame, veide galėjai pastebėti laimės šviesą besiklausant tų tėtės pasakojimų.

— Na, o kaip kunigėlis? Ar sveikas, ar viskas gerai? — mama tuoj paklausdavo, jei tėtė užtrukdavo "ne taip svarbiuose" poringavimuose.

* * *

Mūsų klierikas savo vasaros atostogas, manau, daugiausia praleisdavo namie — savo tėviškėj.

Kaip jau minėjau, prieš jo parvažiavimą sukrusdavome gražiau apsitvarkyti viduje ir lauke. Mes, vaikai, sode išskusdavome platų, lygų, gražų taką. Tačiau mus apimdavo nemažas nusivylimas, kai parvažiavęs mūsų brolis-klierikas nemėgdavo tuo taku pasivaikštinėti. Tada mums nė į galvą neatėjo, kad tas, mūsų manymu, puikus takas buvo nepatogioje vaikštinėti vietoje — jis buvo sodelio prieškalnėje, reikėjo net pasikuprinusiam irtis prieš kalnelį ir ramiam pasivaikštinėjimui netiko. Daugiausia galėjai juo pereiti porą kartų: vieną žemyn, kitą augštyn.

Tada mums visiems atrodydavo gana keistas vienas Vincento įprotis. Vos pavalgęs mūsų klierikas vakarienę, jis, išėjęs iš seklyčios, pasukdavo sodeliu pro galą namo, pro klėtį, pro klojimą į padirvio pievelę. Šios pievelės krantu, pro didįjį akmenį, mūsų pačių pramintas takas vesdavo į alksniais apaugusį griovį, kuriuo pavasarį nutekėdavo pievų ir dirvų vanduo. Pagrioviu takelis krypo į šiaurinę mūsų galulaukę — į "upelius" — į siauras, vingiuotas pievas, kurios, žiemai traukiantis, būdavo pilnos skaidraus vandens ir geltonžiedžių purienų. Skersai perėjus šiuos "upelius", apsuptas dirbamos žemės stovėjo mūsų Krušakalnis, vėliau Putino romane "Altorių šešėly" pavadintas Aušrakalniu. Į šį Aušrakalnį ir eidavo mūsų klierikas savo vasaros atostogų gražiaisiais vakarais.

Mums atrodydavo, kad Vincentas tais savo pasivaikštinėjimais lyg šalindavosi nuo mūsų, nuo savo šeimos, mūsų lyg vengdavo. Rodos, po vakarienės, kada jau visa šeima būdavo viduje, galėtų ir mūsų klierikas bent valandėlę pabuvoti kartu, pasikalbėti, kad ir ūkiškomis temomis. Bet... šios temos, matyt, jau tada jam buvo labai svetimos...

Vieną kartą Vincentas, sugrįžęs iš tokio pasivaikštinėjimo, jau visai sutemus, nėjo tiesiai į seklyčią, kaip paprastai, o užsuko į grįčią. Jis vieną kampą savo sutanos laikė pakeltą.

— Žiūrėkite, ką aš radau! — ir, pasilenkęs, iš skverno išridino ežį. — Eidamas pro svirną, klausau — kažkas taip keistai šnypščia. Niekaip nesupratau, kas tai galėtų būti, — aiškino jis mums, aplink apstojusiems. — Pasilenkęs pradėjau rankomis jieškoti žolėje. Užčiupau kažką labai aštrų. Net pirštus įsidūriau. Tuojau pažinau, kad tai ežys.

Mes visi žiūrėjome į tą didelį, spygliuotą kamuolį, išristą ant aslos. Mums ramiai bestovint, po valandėlės iš to kamuolio išsikišo mažas, gražus snukutis. Paskui ir kojytės. Pabandė paėjėti. Bet kuriam nors iš mūsų bent kiek krustelėjus, snukutis ir kojytės bematant vėl pasislėpdavo spyglių kamuoly. Mes vėl bandėme ramiai laukti, kad gyvuliukas įsidrąsintų dar kartą pajudėti. Pagaliau Vincentas nutarė, kad bus geriausia ežiuką vėl išnešti į sodą ir paleisti. Taip ir padarė.

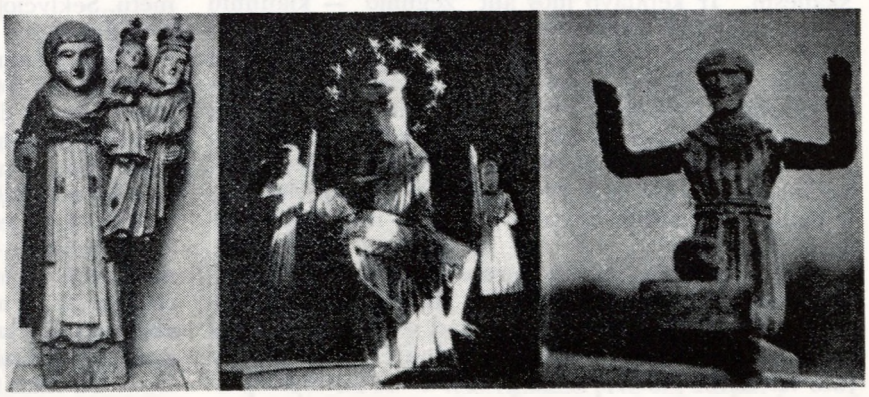

ŠVENTIEJI

L. LIAUDIES MENAS

A. GALDIKAS

ŽEMAITIJOS KAPINĖS

Įsiritęs atgal į sutanos skverną išnešė vėl jį į laisvę.

Dar vienas, dabar juokingas, o tada baisus, atsitikimas iš mano ankstyvosios vaikystės laikų su Vincentu.

Vieną vidurvasario karštą apypietę bėgiojau po sodą arti tėtės bityno. Staiga pajutau, kad į mano plaukus cangtelėjo bitė ir pradėjo cypti plonu, nesavu balsu. O aš taip pat pradėjau rėkti — irgi nesavu balsu — iš igąsčio. Niekas nesiskubino man į pagalbą. Tik žiūriu — Vincentas išnėrė pro duris į sodą ir šypsodamasis bėga į mane. Aš, kiek įkabindama, — į jį, ir nėriau galva tiesiai į jo abito jau ištiestą man gelbėti skverną. Jis tą, nemažiau išsigandusią už mane, bitelę atsargiai išnarpliojo iš mano suveltų plaukų. Bitelė, kaip kulka nuzvimbė prie savo pareigingo darbo, o mane Vincentas paėmė ant rankų, ir vis juokėsi ir juokėsi tuo minkštu, geru juoku, kol mano išgąstis visai pranyko ir pati pradėjau juoktis.

Ir dar viena auksu tviskanti prošvaistėlė. —

Vieni dievai težino, kodėl aš taip baisiai tada mėgdavau mamos Vincentui kepamus blynus. Tiesą sakant, tai nebuvo blynai — paprasti blynai, kokius mama kartais iškepdavo šeimynai. Ne. Mamos kepami beatostogaujančiam klierikui Vincentui blynai buvo visai kitoki. Ir mama juos vadindavo ne blynais, o blyneliais. Blyneliai būdavo kepami iš baltutėliu pikliavotų miltu su kažkokiais dar priedais, kad tik būtų skanesni. Ir kepdavo juos ant "žegunio" — kiaulinių taukų, kaip kad paprastuosius, o ant nesūdyto šviežio sviesto. Iškeptus — gražius, geltonus, papurusius mama sudėdavo eilutėmis didelėje lėkštėje ir nešdavo kartu su arbata į seklyčią Vincentui. Kada būdavau, kada nebūdavau "prilipus" prie mamos, bet kai ji imdavo ruošti blynelius, beveik nuo jos neatsitraukdavau, — vis laukdama, gal gi nors vieną ir aš gausiu. Žinoma, ir gaudavau: mama buvo geraširdė, ji mus visus mylėjo.

Bet vieną sykį, mama, beruošdama tuos blynelius, pamokė mane ir vienos gudrybės. Ji mane išmokė vieno posmo dainelę ir pagundė, kad aš, nuėjus į prieseklytį, prie seklyčios durų ją padainuočiau kunigėliui. Jam tai tikrai patiksią ir aš gausianti už tai blynelį.

Mamos patarimas man patiko. Visu karštumu ėmiausi tą dainelę mokytis: tol zirzinau paskui mamą, kol gerai išmokau. Paskui nukūriau į prieseklytį ir, rankas sumetus atgalioj, vaikštinėdama išilgai į vieną ir kitą galą, užtraukiau:

Motinėle, širdužėle,
Pasigesi manęs,
Kai nueisi į seklyčią,
Kur aš audžiau aštuonyčius
Ir nerasi manęs.

Tą dainelę kartojau kelis kartus, kol pagaliau seklyčios durys prasivėrė ir "kunigėlis", linksmai juokdamasis, pasakė:

— Ak, tai tu čionai dainuoji! Na, ateik, jau ateik pas mane. Gausi blyną.

Man tik to ir tereikėjo. Aš pribėgau prie jo, o jis mane čiupo ir ant rankų įsinešė į seklyčią, ir pasodino į kėdę prie stalo, ir išrinko man didžiausią, gražiausią blyną. Tą suvalgius, davė kitą, — ir tiek, kiek tik norėjau, kiek įveikiau suvalgyti. Kai mama įnešė dar daugiau, Vincentas jai linksmai papasakojo, kaip jis išgirdęs prieseklyty kažką "lyg dainuojant, lyg verkiant"...

Kaip ten bebuvo su ta mano dainele, bet tą dieną, atsimenu, ilgai niekur nėjau iš seklyčios, kunigėlis vis buvo man labai malonus. Net ant rankų jis mane nešiojo, nors ir nevisai mažą — gal jau apie šešerių metų. Seklyčioj ant sienų kabojo mūsų močiutės su kitom dviem jos seserim — Steponaitiene ir Šmulkštiene — didelė įrėminta fotografija; močiutės dukters Katrytės vestuvių fotografija su labai gražiai apsirengusiais joje vestuvių dalyviais, — iš Amerikos; Putino pieštas didelis Gedimino paveikslas. Vincentas nešė mane prie kiekvienos iš tu fotografijų ir prie Gedimino vis apie juos ką nors aiškindamas. Kaikurie iš tų paveikslų buvo įdėti į paties Vincento išdrožinėtus rėmelius. Ir didelė abrūsinė, taip pat jo išdrožinėta, kabojo ant sienos netoli jo lovos. Į tą abrūsinę įkabinto rankšluosčio mezginiai nebuvo taip įmantriai išraizgyti, kaip ta abrūsinė. Kartais ir mama, žiūrėdama į tuos savo sūnaus išpjaustinėjimus, nusistebėdavo:

— Tu man taip ir padaryk!...

ADA KARVELYTĖ

NEŽINOMU KELIU

O žiedų, tų žiedų,
Nežinau nei vardų —
Tik einu, vis einu
Tuo slaptingu keliu . . .
Suminta, sutrypta,
Be draugų, be namų,
Vis einu ir einu,
Vis skubu ir skubu . . .

Lyg norėtųs sustot
Prie lelijų baltų,
Ir išverkt, išraudot
Skausmą savo dienų . . .
Išklaust, sužinot,
Ar drugelių lengvų
Neregėjo atplaukiant
Iš anapus kalnų . . .

Iš anapus kalnų,
Iš už marių plačių,
Gal jos jautė vėjeli
Nuo rūtų žalių —
Gal jis verkė ir blaškės
Tarp šitų čia žiedų
Klausinėjo manęs,
Kur paklydus esu . . .

Ak, norėtųs sustot
Prie lelijų baltų . . .
Ir išverkt, išraudot
Skausmą savo dienų . . .

LAIKAS

Laikas auksas,
Laikas brangus,
Laikas neskolinamas.

Graudu pamesti laiką,
Sustoti ir laukti —
Reikia skubėti eiti,
Reikia skubėti gyventi.

Po šitos valandos
Ateis nauja valanda,
Vėl savo žavesiu
Nepakartojama.

Laikas — skubėjimas.
Saulė skuba leistis,
Ir žvaigždės kristi žemėn.

Pagreitinsiu savo žingsnius,
Nes maža lieko laiko
Juoktis ir verkti.

(Iš rinkinio "Ne tie varpai")

SEPTYNIOLIKTO ŠIMTMEČIO LIETUVA ANGLO AKIMIS

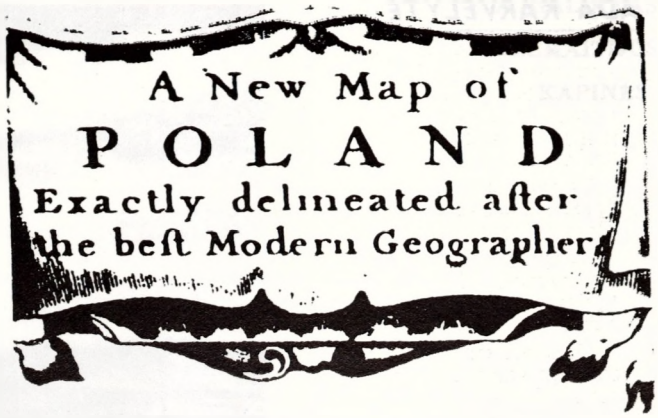

IRENA T. TAMOŠAITIENĖ

Retų knygų skaičiun įeina 1698 metais Londone išleista Lenkijos istorija The History of Poland, in several letters to persons of quality, giving an account of the ancient and present state of that kingdom (dvejuose tomuose), parašyta gydytojo Bernard Connor su pagalba Savage, kuris daugiausiai redagavo antrąjį tomą. Šios knygos egzempliorių tėra mažai išlikę ir užregistruota, kad po 2 tomus šios knygos yra UCLA Clark bibliotekoje, Huntington Park bibliotekoje, Harvard bibliotekoje, British Museum bibliotekoje bei Bibliotheque Nationale, Paryžiuje. Aišku, jų yra dar ir privačiose rankose, deja, nežinia nei pas ką, nei kur. Ši knyga yra įdomi tuo, kad joje yra daug žinių apie Lietuvos istoriją bei gyvenimą Lietuvoje XVII šimtmečio pabaigoje, t. y. karaliaus Sobieskio valdymo laikotarpyje. Fredrichą Augustą renkant Lenkijos karaliumi (1697 metais), Anglijoj kilo didelis susidomėjimas Lenkijos politika. To pasėkoje sekančiais metais (1698) pasirodė "The History of Poland". Autoriaus žodžiais, tai buvo to laiko pirmoji knyga anglų kalba apie Lenkijos karaliją.

Yra spėjama, kad autorius kilęs iš senos airių šeimos; gimė 1666 metais. Jis mokėsi privačiai, nes būdamas katalikas negalėjo studijuoti universitete savo gimtajame krašte. 1686 metais Connor išvyko Prancūzijon studijuoti medicinos ir 1691 m. gavo Rheims universiteto daktaratą. Connor savo profesijoj pasižymėjo anatomijoj ir chemijoj. Kai Lenkijos kanclerio sūnūs grįžo Lenkijon, Connor juos lydėjo. Pirmiausia jis nuvyko su jais į Veneciją, iš ten į Padua ir tada per Tirolį, Bavariją ir Austriją atvyko Vienon. Kiek pabuvoję pas imperatorių Leopoldą, jie keliavo toliau per Moraviją ir Sileziją į Krokuvą ir Varšuvą. Ten Connor buvo paskirtas gydytoju prie karaliaus Jono Sobieskio dvaro. Jo reputacija ypač pakilo, kai jis teisingai diagnozavo karaliaus vienintelės sesers, kunigaikštienės Radvilienės ligą. 1694 metais Connor buvo išrinktas palydėti karaliaus dukterį princesę Teresę Kunigundą, vykstančią Briuselin tekėti už Bavarijos Elektoriaus. Connor išvyko iš Lenkijos 1694 m., atvyko į Briuselį 1695 sausio mėn., o iš ten jis grįžo į Londoną ir apsigyveno Covent Garden. Neužilgo buvo Oxforde, kur skaitė paskaitas apie Malphigi, Bellini, Rodi ir kitų mokslininkų atradimus; rudens ir žiemos metu skaitė paskaitas Londone. 1695 metų rudenį buvo išrinktas Royal Society nariu, o 1696 pavasarį tapo nariu College or Physicians. 1698 metų spalio mėn. Connor susirgo karštlige ir mirė.

The History of Poland autorius gana sutrauktai patiekia Lietuvos istoriją, tuometinio laikotarpio valdymo forma, abiejų šalių geografiją, aprašydamas didesnius miestus, žmonių papročius, rūbus, prekybą, kariuomenę ir t. t. Abi knygos yra išleistos laiškų forma, o kiekvienas laiškas adresuotas kokiam nors garsiam Anglijos didikui.

Pirmas tomas yra papuoštas Friedricho Augusto atvaizdu, Lenkijos ir Lietuvos žemėlapiu ir graviūra vaizduojančia mešką, kurią žinda du meškiukai ir vaikas. Šiame tome randame 6 laiškus. Iš jų du pirmieji yra skiriami grynai Lenkijos istorijai. Šiuose laiškuose minimi ir lietuvių įsibrovimai į lenkų teritorijas, kaip pav. Boleslovo V (apie 1228 metus), Laskaus VI, bei Liudviko vengrų karaliaus laikais. Taip pat yra minimos ir Žygimanto Augusto vedybos (1547) su Barbora Radvilaite, įvykusios be seimo sutikimo.

Trečio laiško istorinis laikotarpis apima 100 metų, t. y. nuo Žygismundo II mirties iki Jono Sobieskio išrinkimo karaliumi, kurio dvare 1694 metais autorius viešėjo ir buvo karaliaus šeimos gydytoju.

Ketvirtame laiške yra aprašomi karaliaus Sobieskio rinkimai 1674 m. Kai generolas Pacas (lietuvių fakcijos vadas) pastebėjo, kad Sobieskis nori karūnos, jis visom jėgom stengėsi Sobieskiui trukdyti. Taip pat čia randama daug žinių apie Radvilas; pav. kodėl neįvyko, jau sutartos vedybos karaliaus Jono Sobieskio vyriausio sūnaus Jokūbo su Liudvika-Karolina Radvilaite, kuri tuo metu jau buvo našlė. Vedybos turėjo įvykti Berlyne; svečiai jau rinkosi vestuvėms, jų tarpe ir Neuburgo kunigaikštis Karolis, kuris Radvilaitei taip patiko, kad jie buvo slaptai sutuokti išvakarėse jos vestuvių su Jokūbu. Sobieskis už tai labai supyko ant Brandenburgo Elektoriaus. Autorius Connor rašo, kaip jam jaunasis Radvila rodė kardą, kurį tėvas jam buvo parvežęs iš Jeruzalės; tas kardas būk tai buvęs tas pat, kuriuo šv. Petras nukirto Malkaus ausį, deja Connor nelabai tuo tikėjo. Smulkiai aprašytos Sobieskio dukters Teresės Kunigundos vestuvės, nes jose ir pats Connor dalyvavo, taip pat ir Sobieskio sesers, Radvilos našlės, ligos, kurias jis pats gydė.

Penktam laiške duodamas Lenkijos geografinis aprašymas, su smulkesnėmis informacijomis apie paskiras provincijas bei miestus. Lenkijos provincijų tarpan įskaityta ir Žemaitija, kuri tiesiogiai priklausė Lenkijos Karūnai, o ne Didžiajai Lietuvos Kunigaikštijai. Šio laiško pradžioj Connor pabrėžia, kad Lietuva ir Lenkija yra dvi atskiros valstybės su skirtingomis kalbomis, papročiais ir konstitucijomis, bet turinčios bendrą seimą. Žemaitija yra aprašoma kaip šešta Lenkijos provincija , kuri neturi Palatinato, bet daug seniūnijų, kurių viršininku vra tas storasta, kuris tuo metu turi Senate vietą. Rašo, kad žemaičių yra maži arkliai ir, kad dar iki Connor laikų ten buvo

garbinami ir laikomi žalčiai. Be to yra aprašomas Žiemininko garbinimas, kai spalio mėn. pabaigoj nustatytoj vietoj susirenka šeimos, sustato tam tikra tvarka duonos kepalus, tarp jų alaus bokalus bei kitokį maistą ir gyvulius; po to žmonės, sekdami kunigą, liečia įvairias gyvulių dalis sakydami: "O Žiemininkai, šią auką mes tau duodame už mūsų gailestingą saugojimą iki šiol, ir nusižeminę meldžiame parodyti mums tokį pat pasigailėjimą ir ateityje, apsaugoti nuo ugnies, kardo, maro ir mūsų priešų." Po to jie meta dievams po kąsnį iš kiekvienos lėkštės sakydami: "O, Žiemininkai, maloniai dalinkis mūsų auka ir globok savo garbintojus!" Tada visi gerai pavalgo ir išgeria ir tuomi užsibaigia ši ceremonija. Tais laikais Žemaitija buvo padalinta į tris dalis: Raseinių, Medininkų ir Panevėžio. Raseiniai buvo Žemaitijos sostinė ir Kaunas priklausė Žemaitijai. Paminėta, kad Kaunas yra garsus savo jėzuitų kolegija ir keletu stambių vienuolynų. Čia anksčiau atvykdavo vokiečių pirkliai, kurie pastatydino puikių pastatų, o vietiniai, juos imituodami, taip pat pastatė net dar geresnių.

Šeštas laiškas pirmame tome yra skirtas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės aprašymui. Čia taip pat Connor pirmiausia pabrėžia, kad Lietuva yra atskira tauta — valstybė, nors ir valdoma Lenkijos karaliaus. Yra paduota tuometinė Lietuvos geografinė padėtis — Lietuva yra tarp Maskvos kunigaikštijos šiaurėje, Žemaitijos, Prūsijos, Polenkės vakaruose, ir Rusijos, Voluinės ir Podolijos pietuose. Lietuva yra 90 vokiškų mylių pločio nuo Liublino palatinato ribų iki Livonijos, ir 80 mylių nuo Nemuno iki Niepro. Taip pat yra paminėta, kad Vytauto Didžiojo laikais Lietuva yra buvusi žymiai didesnė. Connor pažymi, kad Lietuva tapo sujungta su Lenkija 1386 metais, kai Jogaila tapo Lenkijos karaliumi. Autorius patiekia šitokį to meto Lietuvos valstybės ženklo aprašymą: laukas padalintas vertikaliai, viena pusė raudona kita mėlyna: raudonam fone sidabrinis arklys pilname bėgyje, su raiteliu švytuojančiu kardu virš galvos. antroj pusėj Mergelė Marija su Kūdikėliu, apsupta aureolės. Prieš pradėdamas Lietuvos istoriją Connor duoda porą teorijų iš kur atsirado Lietuvos vardas. Istoriją pradeda nuo Palemono, kurio įpėdiniai buvo Barkus, Kunas ir Spera. Po Barkaus ir Speros mirties Kunas perėmė jų žemes ir įpėdiniais paliko savo sūnus: Kernių ir Gimbutą. Kernius apsigyveno Lietuvoje ir pastatė Kernavę, o Gimbutas — Žemaitijoj. Jie abu kartu kariavo prieš Rusus ir Livoniją. Kerniaus žemes paveldėjo jo sūnus Žvinbudis. Gimbuto žemes paveldėjo jo sūnus Mantvila, kuris netrukus mirė ir jo sūnus Vykintas valdė jo žemes. Lietuvos valdovo Živinbudžio brolis Erdvilas užkariavo Naugarduką, is pastatė Gardino pilį. Be to, jis užkariavo Polenkę ir nugalėjo totorių princą Kurdasą. Jis paveldėjo sostą ir miręs paliko sūnus: Algimantą Žemaitijoj, o Mingaila Lietuvoj, Polocke bei Naugarduke. Jam mirus jo sūnus Skirmantas valdė Lietuvą ir Naugarduką, o Ginvilas — Polocką. Ginvilui mirus, jo sūnus Boris perėmė Polocką, kuris vėliau atiteko jo sūnui Rogvoldui, o po jo mirties — pastarojo sūnui Gebui ir dukteriai Praskovijai. Po Skirmanto mirties, jo dėdė Kukovaitis valdė Lietuva ir Žemaitiją. Valdžią jis perleido žentui Giedrasui, dukters Pajautos vyrui. Po jų valdė jų sūnus Rimgaudas, kuris savo žemes paliko sūnui Mindaugui. Mindaugo valdymo laikotarpis yra aprašomas kiek smulkiau. Sekantys valdovai buvo Rimantas, Traidenio sūnus, Vytenis ir jo sūnus Gediminas, kurio valdymo periodas aprašytas gana smulkiai paduodant ir geležinio vilko sapną, ir jo aiškinimus. Gediminas turėjo 7 sūnus; jie visi išvar-

KAR. KAZIMIERAS JOGAILAITIS SU ŽMONA K

P. SMUGLEVIČIUS SENOVĖS LIETUVIAI

dinti: Mantvydas, Narimantas, Algirdas, Kęstutis, Karijotas, Jaunutis ir Liubartas. Iš Algirdo 12 sūnų tik Jogaila ir Skirgaila tapo didžiaisiais kunigaikščiais, o iš Kęstučio 6 sūnų tik Vytautas ir Žygimantas. Jogailos ir Vytauto valdymo laikai yra aprašomi kiek smulkiau ir istorinis pasakojimas baigiamas Jogailos mirtimi.

Po to seka Lietuvos geografinis aprašymas. Lietuva yra skirstoma į dvi pagrindines sritis: Lietuvą ir lietuviškąją Rusiją. Lietuvai priklausė Vilniaus, Trakų ir Brestos-Polezijos palatinatai, gi lietuviškajai Rusijai: Naugarduko, Miečeslovo, Vitebsko, Minsko ir Polocko palatinatai. Yra aprašomi pagrindiniai palatinatų miestai: kaip pav. Vilniaus aprašymui yra paskirta beveik 2 puslapiai, duodant tikslią geografinę miesto padėtį. Mini, kad Vilniuje yra dvi pilys: aukštutinė, beveik vien griuvėsiai, ir žemutinė, gražios modernios architektūros. Pažymi, kad visos bažnyčios yra akmeninės, nors daugelis kitų pastatų yra mediniai. Rašoma, kad Vilniaus universitetas buvo įsteigtas karaliaus Stepono Batoro 1579 metais kaip Akademija, ir popiežiaus Gregorijaus XIII patvirtintas universitetu. Trumpai yra aprašomi Trakai, Gardinas, Lyda, Kaunas ir Upytė. Lygiai taip pat apašomi ir pagrindiniai miestai lietuviškosios Rusijos.

Connor rašo, kad Jogailos valdymo metu lietuviai buvo dar pagonys ir kad Jogaila padėjo juos apkrikštyti, bet dar autoriaus laikais buvę žmonių, kurie garbino žalčius. Užbaigdamas šį laišką Connor duoda porą pavyzdžių retų atsitikimų, kai meškos miškuose užaugino žmonių vaikus. Tai atsitikę prie Varšuvos ir Gardino.

Antrą tomą autorius pradeda laišku skirtu Lenkijos valdžios formos, karaliaus galios, karaliaus dvaro ir pajamų aprašymui. Lenkijos karaliai visados buvo renkami, o karalius, senatas ir didikai sudarė savotišką respubliką. Yra pažymėta, kad Lenkijos respublika padalinta į dvi valstybes — Lenkijos Karaliją ir Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Karalius turi tą patį skaičių dvariškių Lietuvoje, kaip ir Lenkijoje.

Antrame laiške yra aprašomas Seimas ir jo nariai. Yra išvardinami visi senatoriai iš eilės pagal jų svarbą. Pavyzdžiui Vilniaus vyskupas yra penktas iš eilės dvasininkijos senatorius, aprašoma jo diocezija. Gi vienuoliktas dvasiškijos senatorius yra Žemaitijos vyskupas. Patiekiamos žinios apie įvairias tikybas. Tuo metu, kai Connor gyveno Lenkijoj, ten buvo daug liuteronų ir kalvinistų. Pirmasis didikas perėjęs į kalvinistų tikėjimą buvo Nikalojus Radvila. Valdant Žygimantui Augustui Lenkijos karalystėj buvo priskaičiuojama virš dviejų milijonų žydų, kurie turėjo pilną religinę laisvę ir daug privilegijų. Lietuvos Kunigaikštijoj buvo apie 30,000 totoriu, priklausančių turkų religijai. Dominuojanti religija buvo Romos Katalikų, kuriai lenkai buvo labai atsidavę. Valdiškus postus galėjo užimti tik katalikai. Rašoma, kad yra daugybė visokių vienuolijų, kad kunigai dažniausiai yra turtingi ir dažnai matomi gatvėse girti. Rašo, kad didysis Lietuvos generolas turi ta pačią galią kaip ir Lenkijos generolas: kiekvienas savoj valstybėj, jie viens nuo kito nepriklausė. Connor laikais Lietuvos generolas buvo kunigaikštis Sapiega.

Trečiame laiške talpinamas seimų, bei mažųjų seimų aprašymas.

Ketvirtame laiške autorius aprašo inter-regnum procedūras ir karaliaus rinkimus. Lenkijos didikai nori turėti rinktą karalių, kad galėtų geriau išlaikyti savo laisves ir privilegijas. Čia smulkiai aprašoma karūnavimas ir paduodama karaliaus priesaika.

Penktame laiške skaitom apie didikų galią ir prastųjų vergiją. Connor viešnagės Lenkijoje metu, kunigaikštis Radvila kovojo su princu Sapiega, kuris iš juodviejų bus Neuburgo princesės globėju. Princesės motina kunigaikštienė Radvilienė buvo didžiausių dvarų visoj karalijoj paveldėtoja. Šie didikai net buvo susišaukę savo kariuomenes į kovos lauką; į jų reikalus karalius visiškai nesikišo.

Autorius rašo, kad kumečių gyvenimas byvo ypatingai vargingas. Žmonės mėgsta medžioti, Lietuvoje buvo medžiojami zubrai. Lietuvos prasčiokai tais laikais patys gamindavosi batus iš medžio žievės. Aprašoma, kokie gyvuliai yra medžiojami ir kas valgoma; rašo, kad vestuvės yra švenčiamos tris dienas ir laidotuvės visada vyksta su didele pompa, kad Lietuvoj yra daug fazanų ir kad ten yra gaminamas dvejopas midus: raudonas ir baltas. Lietuvos ūkininkai gyvena vargingiau negu Lenkijos. Lietuvos baudžiauninkai dirba 5-6 dienas ponui, tik pirmadienius turi sau. Jų duona yra juoda ruginė. Connor rašo, kad Žemaičiai mažiau darbštūs negu lietuviai.

Šeštam laiške aprašoma, kaip renkama kariuomenė ir kad reikalui esant lenkai gali surinkti 100,000 raitelių, o lietuviai — 70,000.

Septintam laiške rašoma, kad prekyba Lenkijoje yra svetimų ranokse, nes lenkų didikams yra draudžiama užsiimti prekyba. Aprašomi įvairūs piniginiai vienetai, bei prekės, kurios išvežamos į kitus kraštus, minima apie gausybę medaus ir žuvies Lietuvoje ir talpinamas trumpas gintaro aprašymas.

Aštuntam laiške talpinama vokiečių Kryžiuočių Ordino istorija nuo pat jo įkūrimo, išvardinant visus magistrus bei paminint kuris, kur ir su kuo kovojo.

Devintas laiškas skirtas mokslo stovio bei medicinos praktikos aprašymui. Čia aprašoma savotiška liga, būdinga lenkams, kai plaukai suauga į kaltūną ir jų jokiu būdu negalima iššukuoti.

Laiškų serija baigiama dešimtu laišku, kuriame aprašytas Livonijos Ordinas, jo istorija, bei Kurlandijos kunigaikštystės ikūrimas.

Ši knyga buvo parašyta remiantis autoriaus Connor užrašais, kuriuos jis buvo sudaręs savo paties reikalams. Knyga rašyta plačiai publikai, ne mokslininkams. Autorius savo įvade pažymi, kad jis nėra istorikas ir atsiprašo, jeigu bus rasta klaidų ar trūkumų. Jis nepretenduoja į istorikus, tiktai nori būti pirmuoiu, kuris anglu kalba patiekia žinias apie Lenkiją ir tikisi, kad tie, kurie po jo lankysis Lenkijoj, duos dar geresnių aprašymų.

Rumunės poetės

Veronica Porumbacu, rumunų poetė. Baigusi universitetą, ji atsidėjo politinei veiklai. Savo poezijoje ji apdainuoja ramų gyvenimą, meilę ir šeimą besisielodama visuomenės gerove.

Maria Banus, rumunų poetė. Jos pirmasis eilėraštis buvo atspaustas jai esant 14 metų. Jos pirmoji knyga atradusi jautulingą pasaulį turėjo didelį pasisekimą. Vėliau asmeninio likimo problemos užleido vietą žmonijos likimo problemom.

VERONICA PORUMBACU

"AŠ ESU NIEKIS... KAS TU ESI?"

(E. DICKINSON)

Aš bijau žodžių, diena
juos visus sudėvi.
Aš bijau pasilikti be žodžių,
nes tik jie tegali užkalbėti naktį.
Aš bijau veidrodžių – pažiūrėjimo
į save pačią ir nieko nematymo.
Aš bijau palikti be veidrodžių,
bijau atprasti nuo žmonių.
Aš bijau eiti miegoti. Žaltys
laukia už durų.
Aš bijau prabusti. Tuštuma
laukia manęs anapus durų.
Aš bijau gyventi. Aš nejaučiu
žemės po savo kojom.
Aš bijau mirti. Žemė
užkris man ant krūtinės.

MAN NEGANA...

Man negana viso gyvenimo
stebėti nesuskaičiuojamam pasaulio grožiui. Ne,
netgi priskaitant kartotinus gyvenimus,
praėjusius per mane nuo senelio į senelį
ir savo lankais susidūrusius su amžiaus kamienu.
Kas man galėtų grąžinti tai, ko neturėjau laiko
pamatyti?
Vienoje spalvoje aš prarandu vaivorykštę.
Vaivorykštėje aš apgailestauju atspalvį.
Aš nenoriu leisti pasprukti jokiam veido šešėliui,
jokiai šviesai nuslysti į vakarą,
aš nenoriu prarasti vėjo pėdsakų
ar ryškios aureolės anlink lapą.
Dažnai iš miego aš pagrobiu antrąjį gyvenimą,
iš nemigo svajonių valandą,
Ir vistik viso gyvenimo man negana
išgyventi nesuskaičiuojamam pasaulio grožiui.

ŽODŽIŲ ATMINTIS

Žodžiai neatsimena savo tėvų.
Jie yra pavainikiai vaikai.
Kaip paukščiai, jie prisimena pastogę, žemę,
bet ne išriedėjimo akimirką,
su savo pūkeliais, kurių šviesa dar neapiblausė.
Žodžiai atsimena pirmąją meilę,
kuri juos sutuokė staigiam žaibe,
arba pirmąjį maištą,
kuris sudaužo senuosius stabus.
Žodžiai yra pavainikiai vaikai:
jie atsiskleidžia dangui,
myli savo žemę,
jie priklauso visiem, niekam
ir kiekvienam.

MARIA BANUS

FRAGMENTAS

Tokie jau mes esame,
tokia mūsų meilė,
tolydžio besikeičianti.
Iškalti iš kažkokio akmens,
kažkokios laukinės ir nerangios rankos,
tačiau su kokiu meistriškumu
budraus porėkio pagavime
mes pasirodysime būsimų amžių žmonėm!
Arba mes jiems būsime panašūs į statulas,
pusiau modeliuotas pagal grožio įstatymus
ir dar pusiau pasislėpę
medžiagos beformiam luite.
Taip, mes keičiamės.
Mano meile, kieku veidų mes neprisidengiame!
Mes patys save iškalame,
arba laikas mus iškala.
Ir taip, tolydžio mes keičiamės...

SAULĖGRĄŽA

Net jeigu ši būtų ilgiausia mano gyvenimo naktis,
net jeigu aš paslapčiom aimanuočiau:
"Motin, kodėl šiąnakt tu palikai mane vieną?"
Net jeigu miškas būtų pilnas milžiniškų žnyplių,
tykojančių mane sutraiškyti,
net jeigu aš jausčiaus šalanti šiltuose drabužiuose,
įgijusiuose mano išsisėmusio kūno išvaizdą,
net jeigu aš suabejočiau savo gyvenimo darbu ir
šaukčiau:
"Dieve, ką aš padariau su visom savo dienom?
Jos artėja prie pabaigos, ir kur aš esu buvusi?
Mano rankos maža tepadarė, o dabar jos stingsta".
Nors tai man būtų lemta,
dabar, kai aplink mane, vasara auksina vandenis,
rami įlanka, žvynuota, kibirkščiuojanti saulėgrąža,
nors taip man būtų lemta,
kad mano gyvenimo ilgiausia naktis
plasnos ant auksinio kranto kaip gedulo krepas –
aš mėginsiu būti savo pačios gyvenimo stebukladare.
Aš iškelsiu juodą krepą kaip vėliavą,
įį sukaliodama ramiais ratilais
virš auksinės įlankos, kur žuvys knibžda,
ir kur stori žolių ir gėlių pluoštai grūdasi,
ir supasi lizdai,
jam leisiu kaip mažyčiui parašiutui nukristi
ir išsiskleisti ant vandens,
kad apsuptų daugybė žiežirbuojančių ir skystų rankų,
ir stengsiuos, kad jis būtų ar atrodytų, ar pataptų, –
bet kad galėtų atskirti ribą tarp šių malonių ir
baisių burtų –
vandens lelijos lapu, ramiu ir lyg natūraliai
išsikišusiu iš vandens,
su ilgu, lieknu, lanksčiu stiebu,
kaip bambos juostele jį rišančiu prie vazės,
ir ant to lapo aš išskleisiu
baltą, glamonėjančią ir kūnišką
vandens leliją.

Išvertė *P. Gaučys*

PASAULIO SOCIALINĖ BŪKLĖ IR MOTERYS

P. GAUČYS

Mūsų pastangas siekti augštesnio medžiaginio bei kultūrinio lygio matuojame "gyvenimo standartu". Jungtinių Tautų čarteris pažymėjo 1945 m. kaip vieną svarbiausių naujosios organizacijos tikslų: "paskatinti socialinę pažangą ir augštesnį gyvenimo lygį didesnėje laisvėje". 1949 m. J.T. Generalinė Asamblėja pavedė ekonominei bei socialinei Tarybai studijuoti ir ruošti reguliarius pranešimus apie pasaulio socialinę bei kultūrinę būklę. Tai reikalavo pirmą kartą mėginti aptarti ir nužymėti gyvenimo standarto sąvoką, kuri būtų prasminga visam pasauliui. Tas darbas buvo pagrindinai atliktas 1953 m., kai tarptautinio garso specialistai rekomendavo visą eilę medžiaginio, biologinio ir kultūrinio gerbūvio rodiklių, o taip pat sveikatos, maitinimo, švietimo, butais ir darbu aprūpinimo nuorodų, lygiai kaip ir susižinojimo lygiui matuoti aprūpinant žmones knygom, spausdiniais, radijo aparatais ir kitom visuotinio naudojimo priemonėm. Tas pranešimas, vėliau vis tobulinamas naujais tyrimais ir statistinėm programom Jungtinių Tautų ir jų specialių agentūrų, padėjo pagrindus periodiniam pasaulio socialinės būklės įvertinimam. Žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės nebuvo įtrauktos į gyvenimo standarto aptarimus labiausiai todėl, kad Jungtinės Tautos tiem klausimam studijuoti turi sudariusi kitas specialias organizacijas.

1952 m. pirmas atspaustas apie socialinę pasaulio būklę pranešimas parodė, kad skurdas, neraštingumas ir ligos slegia didesnę pusę pasaulio gyventojų, kurių tada buvo priskaitoma 2.430.000.000. Iš to pranešimo buvo matyti, kad neišsivysčiusių kraštų ūkininkas vis dar tebebuvo XX amž. užmirštas žmogus ir iš visų kitų gyventojų grupių mažiausiai pasinaudojo įvykusiais pakitimais, o ūkininkų žmonos dar mažiau turėjo iš jų naudos. Per penktą dešimtmetį daugiau kaip pusė pasaulio valstybių pravedė kaimų ir bendruomenių raidos programas, kurios palietė ūkininkus ir jų šeimas ir gelbėjo pakelti jų gyvenimo lygį. Tačiau daugumoje šalių moterų problemos visad palikdavo antroje vietoje, nebent moterys būdavo svarbiausios ūkio darbininkės, kaip tai yra visoje eilėje Afrikos kraštų. Tas apsileidimas yra viena priežasčių kodėl maitinimo, sveikatos ir švietimo pažangos lygis daugelyje pasaulio kraštų taip lėtai kyla nūdien.

Nelaimei, nuostabiausias, imant pasauliniu mastu, gyvenimo lygio faktas yra tai, kad daugiau kaip pusė žmonijos vis dar tebegyvena prarajiškai žemam lygyje, dažniau žemesniam nei pažangiųjų kraštų prasimaitinimo lygis. Ir vistik, dėl pasiektos pažangos sveikatos srityje, ypatingai nugalėjus didžiąsias epidemines ligas, žmonės gyvena nuo 15 iki 20 metų ilgiau nei gyvendavo II-jo pasaulinio karo gale. Ir jie dauginasi tokiu greičiu, kuris neišsivysčiusiose tautose per vieną generaciją padvigubėjo. Tas faktas pasaulio gyventojų skaičių nuo 2.430.000.000 per vieną dešimtmetį pakėlė ligi 3.295.000.000 sielų.

Jungtinių Tautų tyrimai atskleidė faktą, kad du trečdaliai pasaulio gyventojų gyveno atsilikusiose srityse ir naudojosi mažiau nei viena šeštąja dalimi pasaulio pajamų. Tose srityse vieno asmens pajamos tesiekė 136 dol. per metus, tuo tarpu kai Amerikos gyventojų pajamos vidutiniškai siekė 2.845 dol. Tą bendrą skurdo paveikslą rodė beveik kiekvienam sektoriuje visi Jungt. Tautų tyrimai apie svarbiausius gyvenimo lygio elementus. Pavyzdžiui, darbo srityje, 1966 m. duomenys rodo, kad pramoningose šalyse įdarbinimas vis didėja, o nedarbas yra stabilizuotas žemam lygyje, nors pastaraisiais metais žymiai padidėjo nedarbas JAV ir daugelyje Europos šalių. Atsilikusiose tautose matome žmonių kėlimąsi iš ūkių į miestus, kas rodo žemės ūkį nesugebant išmaitinti vis didėjančio gyventojų skaičiaus ir, kad pramonė nepakankamai greitai auga, kad galėtų juos įdarbinti. Kartu su tuo maža yra pasaulyje kraštų, kurie nebūtų buvę paliesti vis kylančių kainų maistui ir plataus vartojimo prekėm. Šitokios būklės įtaka tų sričių moterims nesunkiai įsivaizduojama. Visur moterys žemų pajamų šalyse labai kenčia besistengdamos išmaitinti savo šeimas ir išlaikyti vyro orumą, kuris negali gauti darbo.

Sveikatingumo vaizdas palieka šviesiausias dalykas pasaulio socialinėje būklėje. Mirtingumas, kuris buvo žymiai sumažintas penktam dešimtmetyje, dar labiau pagerėjo šeštam dešimtmetyje. Jis sumažėjo per pastaruosius ketverius metus nuo 9,7% ligi 9,2% vienam tūkstančiui. Mirtingumas nuo užkrečiamų ir parazitinių ligų irgi rodo žymų sumažėjimą. Kaikuriose atsilikusiose šalyse kūdikių mirtingumas sumažėjo visais 75% pastaraisiais metais. Atsilikusių šalių moterims nėra geresnės statistikos kaip faktas, kad jų vaikai gyvena. Mažėjąs vaikų mirtingumas tarp vienerių ir ketverių metų, rodo apsaugos priemonių pažangą ir motinos bei vaiko sveikatos tarnybų veiksmingumą, lygiai kaip ir viešosios sveikatos programų sėkmingą vykdymą. Tačiau nereikia užmiršti, kad mažėjąs vaikų mirtingumas be atatinkamo gimimų skaičiaus suma-

J. PAUKŠTIENĖ DRAUGYSTĖ

žėjimo, apsunkina vaikų išmaitinimo, aprengimo ir švietimo problemą atsilikusiose šalyse.

Taip pat padaryta pažanga ir sulaikant apkrečiamų ligų plitimą, ypatingai maliarijos. Pradedant tarptautines pastangas kovoje su ta žmogaus jėgas išsemiančia liga, daugelio atsilikusių šalių du trečdaliai gyventojų ja sirgdavo. Nūdien, trys ketvirtadaliai tų gyventojų gyvena ten, kur maliariją pavyko nugalėti. Taip pat didelė pažanga padaryta ir kovoje su baisiom ligom, kaip pvz., raupsai, ir dabar du trečdaliai iš 2.830.000 registruotų raupsuotųjų yra gydomi. Mokslas įgalino pritaikyti kontrolės priemones masiniu mastu. Vedama visą pasaulį apimanti kova norint išnaikinti raupsus ir poliomyelitį, ligą, kuri ypatingai paliečia moteris ir vaikus.

Netoks šviesus vaizdas džiovos atžvilgiu: skaitoma, kad vis dar pasaulyje esama nuo 10 iki 20 milijonų sergančių aktyvia džiova, iš kurių kasmet miršta nuo vieno ligi dviejų milijonų žmonių. Nors buvo surastos naujos priemonės, leidžiančios pritaikyti veiksmingesnį gydymą ir ligą įspėjančius, lengviau panaudojamus būdus, bendros skurdo sąlygos ir švaros nesilaikymas, neleidžia veiksmingai kovoti su ta blogybe. Dar vienas tamsus vaizdas sveikatos būklėje, tai padaugėjimas kaikurių užkrečiamų ligų, kaip pvz. venerinės, maras ir geltonasis drugys. Cholera palieka vietine liga plačiose Azijos srityse ir dažniausia paliečia labiausiai nuskurusius perpildytose miestų ir kaimų erdvėse. Parazitinių gyvių sukeliamos ligos (Bilharziasis) seka tuoj po maliarijos. Apskaičiuojama, kad ja serga apie 200 milijonų žmonių Afrikoje, rytinėje Vidužemio jūros srityje, pietų Amerikoje ir vakariniame Pacifike. Užkrečiamas hepatitis (kepenų ligos) irgi vargina žmones visose pasaulio dalyse ir yra pasiekęs epideminio lygio. Taip pat yra žinoma, kad chroniškos ir degeneruojančios ligos atsilikusiose šalyse vis dar tebekankina senesnio amžiaus žmones. Pramoniniuose kraštuose plačiai paplitusios širdies ir vėžio ligos reikalauja, kad ne tik medicinos pagalba, bet ir aplinkos veiksniai, kurie prisideda sukelti tas ligas, būtų tiriami ir stropiai kontroliuojami, jei norime prailginti būsimų generacijų gyvenimą.

Ligos, kylančios dėl maisto trūkumo, moterims turi ypatingą reikšmę. Nedavalgymas visose formose palieka rimta visuomenine problema atsilikusiose šalyse. Nuo proteinų trūkumo kenčia daug vaikų, ypatingai Pietų Amerikoje. Moterys turi suvaidinti svarbų vaidmenį atitaisant maitinimosi trūkumus, nes jos visur maitina savo šeimas. Jų vaidmuo paruošiant ir išlaikant maistą itin svarbus. Moterų įsisąmoninimas maisto srityje yra viena svarbiausių priemonių tiek fizinei, tiek dvasinei beaugančios kartos sveikatai.

Dvasinės sveikatos problemos yra gal blogiausiai dokumentuotos, bet mes žinome, kad psihologiniai sąmyšiai ir alkoholizmas lygiai kaip ir kiti iš tikrovės pabėgimo būdai tilydžio didėja, ypatingai pramoninėse šalyse. Nedaugelyje šalių vedama statistika apie tokių problemų įtaką moterims, todėl dar negalima šiuo atžvilgiu daryti apibendrinimų.

Aplinkos sveikatingumas paliečia visas šalis, pradedant mūsų didmiesčių landynėm ir baigiant būšnom, beveik visų atsilikusių šalių sostines ir didesnius centrus, o taip pat ir kaimų landynėm, kurių pilna prie visų upių ir kalnų pašlaitėse. Sveiko geriamo vandens ir sveikatingumo problemos kasmet paliečia 500 milijonų žmonių. Užkrėstas vanduo yra susijęs su epidemijom ir kitom plačiai paplitusiom vietinėm ligom.

J. PAUKŠTIENĖ ATGIMIMAS

J. PAUKŠTIENĖ JUDESYS

Butų problema taip pat niūri. Kadangi ji reikalauja didelių kapitalų, norint ją išspręsti, reikia didelių sutelktinių jėgų. J. T. Namų ir butų planavimo komitetas siekia, kad kasmet būtų pastatyta dešimt namų vienam tūkstančiui gyventojų. Tačiau nūdien daugelis šalių tesugeba pastayti dvejus ar trejus namus 1000 gyventojų. Tuo tarpu miestuose priauga daugiau kaip 3% gyventojų, tuo būdu toks statybos tempas veda į atsilikusių šalių vis didėjantį skurdą. Beveik bilijonas žmonių beviltiškai kenčia dėl butų stokos. Didmiesčių landynėse, kuriose gyvena nuo 20 iki 30% miestų gyventojų, nėra vandens, kanalizacijos ir kelių. Tų sričių moterys turi mažą pasirinkimą vaikus laikyti tokiose sąlygose, ar eiti kur kitur ir ieškoti šeimai išlaikyti priemonių, paliekant vaikus be jokios globos.

Švietimo srityje, Jungt. Tautos apskaičiuoja, kad 740 mil. žmonių ar 40% pasaulio suaugusių gyventojų vis dar tebėra neraštingi. Pusė pasaulio pradžios ir vidurinio mokslo amžiaus vaikų nelanko mokyklų. Nors beraščių skaičius pastarajam dešimtmetyje buvo sumažėjęs, dabar vėl jų padidėjo, nepaisant visų pastangų. Reikia pasakyti, kad čia labiausia nukenčia moterys ir mergaitės dėl tradiciniai susidariusių jom kliūčių.

Mūsų gyvenimui yra būdinga plačiam pasaulyje vykstanti mokslo ir technikos revoliucija, paliečianti kiekvieno mūsų gyvenimą: mūsų sveikatos, mūsų švietimo ir mūsų darbo pobūdį. Ji leidžia begaliniai išplėsti maisto ir kitų medžiaginių gėrybių tiekimą. Kartu su tuo, faktas, kad gyventojai sparčiau gausėja neturtingiausiose pasaulio šalyse, tuo tarpu kai mokslo ir technologijos atnešama nauda daugiausia pasinaudoja pramoninės šalys. Pastangos mokslą pritaikyti visom tom problemom spręsti, tolydžio didėjant gyventojų skaičiui, stipriai paliečia tarptautinę bendruomenę, bet ypatingai jomis turėtų domėtis moterys. Iš tikrųjų, Jungt. Tautų atstovaujama tarptautinė bendruomenė pradėjo vykdyti naują politiką ir taikyti naujus mokslo metodus gyventojų daugėjimui kontroliuoti. Aštuoniolika valstybių pradėjo vykdyti gimdymų kontrolę ir daugelis jų dabar gauna mokslinę ir medžiaginę pagalbą privačiam ir visuomeniniam tų programų vykdymui.

Pokariniam pasaulyje labiausia įsigalįs socialinis posūkis, paliečiąs šimtus milijonų žmonių, yra kaimiečių migravimas į miestus visose pasaulio šalyse. Sumiestėjimo eiga daugeliu atžvilgių paliečia ir moteris. Kaikuriose šalyse jauni vyrai vyksta į miestus darbo ir nuotykių ieškoti, namie palikdami savo žmonas ir vaikus, ir dažnai sukurdami antras šeimas naujose aplinkybėse. Kaikuriose šalyse yra įprotis kaimietei žmonai prisijungti prie vyro jam mieste įsikūrus, tačiau daugeliu atvejų, ypatingai Afrikoje, labiau praktikuojamas kaime pasilikusios žmonos lankymas. Lotynų Amerikos šalyse daug jaunų netekėjusių merginų vyksta į miestus namų ruošos darbams. Jos vis rečiau ir rečiau beatlanko savo šeimas kaimuose.

Viena didžiausių problemų, iškilusių ryšium su pasaulinio masto urbanizacija, yra nebuvimas lygsvaros tarp miestų gyventojų daugėjimo ir darbo galimybių. Visi žinom, kad praktiškai kiekviena besivystanti šalis siekia sukurti įvairią pramonę savo ūkio raidai plėsti. Tačiau kapitalų stoka tose šalyse, vadovaujančio personalo ir patvrusių darbininkų trūkumas sudaro didelę kliūtį kraštą supramoninti. Ten, kur moderni ir veiksminga pramonė vystosi palankiose sąlygose, nemokytų ar mažai pamokytų moterų problema sudaro didelę kliūtį joms gauti geresnius darbus. Yra daug studijų, parodančių, kad visam pasauly sumiestėjimas giliai paliečia šeimų gyvenimą. Retai kada įmanoma, netgi jei jaunas vyras ir nori, į miestą atkelti savo žmoną su vaikais ir tėvus. Reikalas daugybei miesto moterų papildyti šeimos pajamas, paliekant vaikus savimi pasirūpinti, sudaro gilų poveikį dabartinei generacijai. Palikusiom kaime moterim su vaikais irgi susidaro daug blogumų. Atrodo, kad nėra lengvų priemonių pagelbėti šeimom, paliestom tokių griežtų socialinių pakitimų, nors daugelis šalių mėgina migravimą sulėtinti plačiai išplėstom programom provincijose ir pakeliant kaimiečių gerbūvį.

Kartu su demografiniais pakitimais atėjo politinės ir socialinės revoliucijos, kurios padvigubino nepriklausomų valstybių skaičių pokariniame laikotarpyje. Tas posūkis į faktinę nepriklausomybę pagrinde turėjo rasinę revoliuciją, kuri Afrikoje ir Azijoje atmetė pranašumą vienos rasės prieš kitą. Stiprus judėjimas prieš kolonizavimą atnešė milijonams žmonių (išskyrus Rusijos pavergtas tautas) naują vertumo jausmą, nors kartu su tuo atnešė ir naujus politinius bei ūkinius rūpesčius. Moterys suvaidino žymų vaidmenį tose revoliucijose ir iš tikrųjų užėmė vietas parlamentuose, tarptautinėse konferencijose daug didesniais skaičiais, nei prieš de-

NEFERTARE, RAMES ŽMONA

šimtmetį būtų buvę galima tikėtis. Matomas aiškus moters noras savo vaikam įdiegti asmeninio vertumo jausmą, o kartu su juo ir skirtingom rasėm, kultūrom ir tikybom pakantumą.

Nūdien yra daug reformų judėjimų, kurie įtakoja pasaulio socialinę būklę, o ypatingai moterų padėtį. Kaikuriose srityse, o ypatingai Pietų Amerikoje, žemės reformos problema yra labiausiai reikšminga. Daugelyje šalių stengiamasi sugriauti feodalinę žemės ūkio santvarką ir įgyvendinti naują socialinę santvarką. Daugelis tų šalių tikisi tas permainas įgyvendinti be smurtingos revoliucijos. Žemės reformos įstatymai dabar plačiai paplitę ir jų vis daugėja. Tačiau jų vykdymas žymiai atsilikęs ir kol kas sunku pasakyti kaip tokios atmainos atsilieps į kaimiečių gyvenimą. Moterų sugebėjimas dirbti kooperatyvinį darbą daugelyje šalių sukurs didelių atmainų ir prisidės prie žemės reformos sėkmės.

Politinių reformų judėjimus dar sunkiau įvertinti. Tolimuose Rytuose ir Pietų Amerikoje demokratinės reformos turėjo sėkmės ir ten politinė moterų padėtis pagerėjo. Daugelyje Afrikos šalių politinė demokratija buvo nuversta ir ten įsigalėjo diktatūrinė santvarka, kuri grindžiama kova su paperkamumu ir neveiksmingumu ūkinėje srityje.

Beveik kiekviena šalis atsilikusiose srityse įsivedė specialias programas žemės ūkiui ir gerbūviui kelti. Tokios programos pasirodė Azijoje ir greit paplito ir kitur po to, kai 1952 m. buvo pravestos Indijoje. Ankstyvesnės "masių švietimo ir socialinės raidos" programos Kinijoje ir Filipinuose, o taip pat ir Afrikoje davė moterims progą suvaidinti pagrindinį vaidmenį. Taip Afrikoje moterų grupės kaimuose buvo panaudotos bendruomenės švietimui ir pasižymėjo sugebėjimais savarankiškai tvarkytis. Pietų Amerikos kraštai tokias programas pradėjo vykdyti vėliau, nes jie buvo augštesnio išsilavinimo laipsnyje. Moterys ypatingai sugeba teigiamai šitose srityse pasireikšti, nes paprastai, tokia veikla suderinama su atsakomybe savo pačių šeimose. Vis labiau ir labiau aišku, kad jos daug kuo prisideda bevystant savo bendruomenę. Nauji būdai gaminant ir išlaikant maistą šeimai, priemonės gerinant butų ir sanitarines sąlygas, geresnis turgų sutvarkymas, švietimo plitimas, sveikatos sąlygų gerinimas yra pagrindinės sritys, kuriose moterų įnašas reikšmingiausias.

Nemažesniu mastu moterys atlieka specialistų vaidmenį savo šalių raidoje, ypatingai socialinėje srityje. Pradžios mokyklos mokytojos, ligonių slaugės, namų šeimininkės ir kitoki socialinės apsaugos darbai daugelyje šalių moterims lengvai prieinami. Daugelyje Tolimųjų Rytų šalių mergaitėms iš augštesnių sluogsnių daromos kliūtys būti slaugėmis ir mokytojomis. o tai trukdo išplėsti mergaičių švietimą Azijoje ir Afrikoje. Kitose šalyse, ypatingai Rytu Europoje, medicinos ir sveikatos priežiūros pagrindinius kadrus daugumoje sudaro moterys. Tik vienoje socialinės raidos dirvoje moterys, atrodo, neužima jom priderarnos vietos, o tai yra butų aprūpinimo sritis. Šitie darbai vis dar tebepriklauso architektams ir planuotojams, ir moterys tepatenka į juos tik pripuolamai.

Dar moterys reiškiasi tautinėje sicialinės raidos politikoje, ypatingai jos aktyvios provincijų seimeliuose ir valstybių parlamentuose. Vis dar maža atsilikusiose šalyse moterų vykdančių sveikatos, švietimo ir gerbūvio programas. Bet ir čia keičiasi būklė, plintant moterų augštesniam išsilavinimui ir gerėjant jos visuomeninei padėčiai.

V. JURKŪNAS ILIUSTRACIJA

VAIKO AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE (11)

D. PETRUTYTĖ

VAIKO VALGYDINIMAS

(Tęsinys)

Gamtos dovana naujagimiui

Patys pirmieji maitinimosi įspūdžiai, susiję su malonumu ar nemalonumu, vėliau turi nemažos reikšmės į vienmečio, dvimečio ar net trimečio vaiko gerus ar blogus valgymo įgūdžius.

Kiekvienas sveikas ir normalus kūdikis, be jokio vargo, sugeba žįsti, čiulpti. Iš tikrųjų, tai yra gana sudėtingas veiksmas, reikalaująs daugelio raumenų susiklausymo ir pakankamo jų pajėgumo. Šito svarbaus dalyko gamta nepatikėjo suaugusiam, bet tą galią ir sugebėjimą įdiegė kiekvieno gimstančio kūdikio prigimtin, kurį (sugebėjimą) jis, vos gimęs, sugeba kuo puikiausiai panaudoti. Tačiau, jei kūdikis susiduria su tam tikrais sunkumais ar nepatogumais, (krūties spenelis ar buteliuko žindukas yra perkieti ir pienas yra sunkiai iščiulpiamas arba nepatogi padėtis), tai jis greit nusimena, visai nebebandydamas žįsti. Dažniausiai taip atsitinka su silpnesniais kūdikiais.

Šalinkime kliūtis iš kelio į savarankiškumą

Paprastai vienerių metų kūdikiai jau yra įgudę valgyti ne tik įvairiarūšį maistą, bet jie gerai žino ir tai, kad nusisukdami nuo vienos rūšies maisto, tuojau gaus kitą. Šiuo atveju motina turi būti apdairi, kad

kūdikis neįprastų išnaudoti jos geraširdiškumo savo įnoriams tenkinti ir tuo pačiu pradėti žaloti savo asmenybės. Tai įžanga į vėlesnius neigiamus įgūdžius.

Patį pirmąjį kartą, kai kūdikis nusigręžia nuo kokio nors maisto, nereikia tuojau skubėti su nauju patiekalu, bet tą patį maistą reikėtų jam patiekti keletą dienų iš eilės. Yra dvi priežastys, kodėl kūdikis spiauna lauk naują, jam neįprastą maistą. Pirma — neįprastas skonis, prie kurio kūdikis turi pamažu įprasti. Antra — kaikuriems kūdikiams gali būti organiškai nepriimtinas koks nors maistas, kuris gali iššaukti liguistus reiškinius: nevirškinimą, viduriavimą, išbėrimą. Tai rimtos priežastys, su kuriomis reikia skaitytis.

Nereikėtų kūdikį perilgai girdyti tik iš buteliuko. Tiesa, tai patogu suaugusiam, bet žalinga augančiam žmogui. Esu buvusi liudininke, kai trijų metų amžiaus vaikas tegalėjo maitintis tik aukštielninkas ir tik iš buteliuko. Nesugebėjo nei laikyti puoduko, nei iš jo gerti. Ne tik nesugebėjo laikyti šaukšto rankutėje ir pasisemti sriubos, bet sėdėdamas nemokėjo jos nuryti, kuri buvo jam su šaukštu įpilama burnytėn. Per praviras lūpytes visa sriuba vėl ištekėdavo lauk. Reikėdavo su ranka po smakriuku laikyti atloštą galvutę. Užtruko daug laiko, kol pagaliau šiaip sveikas, normalus ir su dideliais įgimtais gabumais vaikas išmoko žmoniškai valgyti.

Kai kūdikis nori gerti, reikia gana anksti pradėti jį girdyti iš puoduko, o ne iš buteliuko. Jei kūdikis iš karto atsisakytų gerti iš puoduko, tai keletą kartų, pakėlus truputį galvutę, pagirdyti jį su šaukštuku. Tokiu būdu kūdikiai labai lengvai atpranta nuo buteliuko, pradėdami ne tik vandenį, bet ir pieną gerti iš puoduko, ir net bandydami patys jį laikyti. Kūdikis, išmokęs gerti ir pats laikyti puoduką, greit žengia kitą žingsnį į savarankėjimą, imdamas domėtis šaukštu bei šakute ir kaip, ir kas su jais daroma.

Negana, tačiau, pamokyti kūdikį kaip gerti pieną iš puoduko, bet svarbu *perilgai* nemaitinti jo vien pienu, nes augąs organizmas yra reikalingas įvairiarūšio maisto.

Esu mačiusi ligoninėse dviejų-trijų metų amžiaus vaikus, kurie buvo mokomi valgyti tirštą maistą, nes namuose perilgai maitinami tik pienu pradėjo, kaip nuskintos gėlės, fiziškai vysti, nors iš esmės jie buvo sveiki vaikai. Širdį veriąs klyksmas tęsdavosi po keletą dienų kol išbadavęs vaikas ryždavosi priimti jam patiekiamą tirštą maistą.

Perilgai užtęsiamas vaiko valgydinimas vien skystu maistu yra žalingas dantims, virškinimui ir bendrai kūno sveikatai.

Kaip valgydinti

Stebint valgydinamus kūdikius, ne kartą atsistoja prieš akis dešrų kimšimo vaizdas. Valgydinant kūdikį tirštu maistu būtina kreipti dėmesį į daugelį smulkmenų. Nekimšti į jo mažą burnytę didelių kąsnių. Kantriai palaukti kol jis kąsnelį, pavartaliojęs burnytėje, nuris, ir tik tada paduoti kitą. Iš kitos pusės, reikia daboti, kad kūdikis perilgai nelaikytų maisto burnytėje.

Kartą teko gulėti ligoninėje su viena senyvo amžiaus moterimi, kuriai buvo padaryta akių operacija. Jai buvo uždrausta judėti, labiausiai kreipiant dėmesį į rankas. Todėl ji privalėjo būti valgydinama. Jos maitinti ateidavo gailestingoji sesutė iš vaikų palatos. Kiekvieną kartą maitinama pacientė prašydavo sesutę neskubėti, nes ji nespėjanti nuryti. Savo dideliam nustebimui išgirdau šitokį gail. sesutės pasiteisinimą: "Sorry, I am used to feed babies". Vargšai kūdikiai, galvojau, nors jie ir springsta, bet neturi priemonių apsiginti nuo "uolių" maitintojų.

Kol kūdikis yra valgydinamas ir dar nerodo noro pats valgyti svarbu jo burnelę laikyti švarią. Nereikia laukti, su kūdikio burnelės apšvarinimu, kol jis bus pabaigęs valgyti. Kiekvieną kartą, kai jo burnelė yra nešvari, reikia švelniai nušluostyti ir tik tada toliau valgydinti. Tokiu būdu kūdikis natūraliai įpranta į švarą ir vėliau bando pats jos laikytis, žinoma, su švelnia motinos pagalba.

ALĖ RŪTA

ANTI-LYRIŠKAI

Seniai norėjau rašyt. Dar buvau negimus,
mačiau mėnesienas ir žvaigždę. Buvau užaugus,
grubo pirštai, žaizdėjo širdis. Saulę mačiau
ir norėjau rašyt,
kaip Ukmergės pavasario meilės poetas,
kaip tiesos varpu ataidinčio ilgesio ir išsipildymo pranašas.
Norėjau rašyt. lauko gale atsivėrus vedrynų žydėjimui,
ir už Mitreliškių užsikabinus raudonai perpjautai saulei,
ir širdy mažo žmogaus užlūžus spinduliui.
Antilyriškai, inter-proziškai, plasdant puikybei . . .
Susiraitęs geltonas lapas palangėj
(savne) krintąs į juodą tvenkinį,
palaukėje, kur pasišokėjant buvo bėgta gyvent . . .
Neamžinas gyvo judesio greitis,
nei galingos, delnais į save, tavo rankos.
Ir ant krintančių lavų patetiško patalo
ir (sapnuos) laikrodžiams nustojus tiksėti,
norėsiu rašyt, kaip Ukmergės pavasario meilės poetas,
ir ataidėt, kaip (savne) tiesos ir tėvynės ilgesio pranašas . . .
Gal ne taip, ir galit neskaityti,
bet norėsiu rašyt.

ŽODŽIAI MOTINAI

R. CARNIER

Montrealis paskendęs gatvės šviesų mirgesy. Trisdešimtame aukšte draugų būrys leidžia nakties valandas. Šį vakarą pokalbis nesiriša. Draugai kelia stiklus, stebi šokėjus. Perdaug išsidabinęs, čigoną vaizduojąs smuikininkas prisiartinęs prie jų stalo, groja perdaug nuvalkiotą valsą. Sebastijonas pakiša jam pinigą. — Aš tau duosiu dar ir kitą, jeigu vieton grojęs, iššoksi pro langą. Draugai ploja — galbūt šis pokštas išjudins pokalbį, išvaikys nuobodulį. — Einam šokti, pasiūlo Lukas.

Draugai pasikelia visi kartu, bet Sebastijonas nejuda. Jo draugė, kurios veide matyti nepasitenkinimas, sėdasi atgal. Kažkoks dabita nusilenkia jai. — Gali eiti, sako Sebastijonas.

Likęs vienas prie stalo, vienas prieš nakty paskendusį miestą, Sebastijonas lengviau atsikvepia. Montrealis jį veikia svaiginančiai kaip ramus vanduo. Rankomis pasirėmęs smilkinius, jis paskęsta prisiminimuose. Prieš akis iškyla jo motina kalbuolių draugių būry. Ji pranašesnė už visas kitas kaimo moteris. Sebastijonas didžiuojasi ja. Palenkusi savo ilgą kūną, motina šypsosi jam visu veidu.

Kaip ta moteris galėjo būti laiminga? Ji negalėjo nejausti koks šykštus jai buvo likimas. Ji buvo graži, protinga, mėgo svajoti. Ir kaip jos vienatvė netapo jai narvu? Kaipgi dabar turėtų atrodyti motinos veidas? Jis susiranda kišeniuje piniginę, ištraukia visus popierius ir paima į rankas susiglamžiusią nuotrauką. Jis bando uždėti eilę metų ant motinos veido, nubaltinti jos plaukus. Dešimt metų, gal net daugiau nuo paskutinio jo apsilankymo namuose.

Sebastijonas visuomet buvo toks, kaip šį vakarą. Kai kiti šokdavo, jis sėdėdavo prie stalo. Montrealio ritmas niekuomet jo nepagaudavo. Laimei, Sebastijonas moka krėsti juokus. Jo sugebėjimas juoktis padaro jį nepakeičiamu draugų tarpe.

Motinos veidas neapleidžia Sebastijono. Kiek metų nuo tada, kai jis rašė jai paskutinį laišką? Juk jeigu jo motina būtų buvus palaidota, jo elgesys nė kiek nesiskirtų nuo dabartinio. Bet ji tebėra gyva! Kodėl gi tat jis netroško išgirsti brangaus žodžio iš motinos burnos? Šimtus kartu jis atidėliojo vėlesniam laikui apsilankymą namie. Kodėl gi nuotolis, skiriąs jį nuo namų, atrodė vis labiau neperžengiamas?

Ranka ant Sebastijono peties priverčia jį krūptelėti. Draugai grįžta prie stalo. Jis jaučiasi lyg staiga užpultas. Girtais mostais Sebastijonas šaukia savo draugę. Ji prisiartina. Jos šokėjas seka ją. Sebastijonas siūlo jam prisidėti prie grupės. Jis siūlo pakelti šampano taures už prisiminimą nepaprastos moters.

Draugai klausiančiais žvilgsniais žiūri viens į kita. Sebastijono draugė kramto lūpas. Sebastijonas tęsia toliau:

— Tai moteris, kuriai aš už viską skolingas. Pakelkim taures už nepaprastą moterį. Draugai tariasi suprantą: Sebastijonas nešoko tam, kad labiau nusigertų.

— Jūs nesuprantate, tęsia Sebastijonas. Tai mano motina. Jau amžiai kai ji nieko apie mane negirdėjo. Aš turiu tuoj pat parašyti jai laišką. Atleiskite.

Asfaltas blizga tamsoj. Sebastijonas nekantriai rieda tiek kartų važiuotu greitkeliu. Jis pasitikrina laiką, spaudžia pėdalą. Jis trinasi akis — perdaug nemigo naktų. Jam reiktų pailsėti. Grįžęs namo, jis išsivirs didelį puodą juodos kavos, jis parašys laišką motinai, po to nukabins telefono ragelį ir miegos visą savaitgalį. Šis laiškas bus jo motinai brangiausia jos gyvenimo staigmena.

Ar ji tikrai nustebs? Visuomet gyvenime pasiaukojusi, ji gal be kartaus jausmo priėmė sūnaus praradimą; gal būt be nustebimo priims jo atsiradimą. Jos siela buvo panaši į jos namus; kiekvienas jausmas buvo tvarkingai padėtas savo vietoje, lyg senos suknelės ar sulankstytos paklodės skrynioje. Sūnaus atminimą ji tikriausia laiko padėjus už niekad neatrakinamų durų. Sebastijonas jai likęs toks, koks jis išėjo iš namų, nešinas paveldėtu čemodanėliu.

Kaip ta moteris mylėjo gyvenimą! Ji tikėjo, kad viskas ateina savo laiku: jei buvai geras daržininkas, sakydavo ji, viskas įvyks, laikui atėjus. Reikia pasitikėjimo gyvenime, kitaip nebūtų verta gyventi. Jei nėra pilno pasitikėjimo, nėra tikros meilės. Sebastijonas sugrįš, galvoja ji, nes ji įdėjo visą savo kantrybę jo laukdama. Sebastijono mintys maišosi su motoro ūžimu. Jo laiškas įneš truputį netvarkos į motinos tvarkingą sielą. Tai bus laimės atnešta netvarka.

Sebastijonas pareina namo, išsiverda juodos kavos, susiranda rašomo popierio. Kampe įrašo datą, motinos vardą. Kai jis sunkia ranka rašo "Brangi mama" jį apima drovumo jausmas.

Ką jis rašys? Atsiprašinės dėl savo tylėjimo? Kokios priežastys pateisintų jo apsileidimą? Pasakoti savo gyvenimą nuo išvykimo dienos? Tie metai priklauso jam vienam, jis nemokėtų jais dalintis. Juos išversti į juodas raides būtų melas ir išdavystė. Tik tyla ir prisiminimai nemeluoja.

Jis prisipila antrą puodeli kavos, užsirūko antrą cigaretę. Jei jis pagaliau atskleistu šią savo gyvenimo dalį, ar jį motina besuprastų? Ar ji suprastų jo nevilti ir užsispyrimą? Jis padeda plunksną. Neramiais žingsniais vaikšto pirmyn ir atgal. Staiga sustoja ir skuba prie pradėto laiško. Jo motina išmokė jį gero elgesio. Mokėjimas elgtis padėjo jam lengvai eiti per gyvenimą. Reikėtų tai ta paminėti, išreikšti padėką. Plunksna surezga keletą žodžių. Jis skaito — tai nėra žodžiai, kurių reikėtų. Jis suglamžo popierį. Kita

M. B. STANKŪNIENĖ

GĖLĖS

mintis užvaldo jo dėmesį. Visų pirma jis atsiplėšė nuo gyvenimo, kuris būtų buvęs panašus į nepabaigiamus kaimo moterų mezginius. Jis pateko į gyvenimą, kuriame žmogus nesijaučia blogai, nugalėjęs kitą žmogų. Sąlygoms taip susidėjus, o vėliau laisvu pasirinkimu Sebastijonas tapo aukso jieškotoju. Auksas davė laisvę. Jo banko knygelė padėdavo nugalėti visus sunkumus. Ne piniguose laimė, sakydavo jo vaikystėje. Tegu ši mintis guodžia tuos, kurie jų neturi. Sebastijonas nutarė neteisti gyvenimo: ne jis jį sukūrė, ne jam jį pakeisti. Sebastijonas tik prisitaikė prie jo savo naudai. Kaip jis galėtu išaiškinti šituos dalykus savo pamaldžiai motinai, kuri krvžiuodavo rankas dėl mažiausio džiaugsmo ir kuri puldavo ant kelių mažiausiai nelaimei ištikus, giliausiai įsitikinus, kad tie jos mostai pakeis amžių eigą?

Sebastijonas prisipila naują puodeli kavos. Užsidega dar vieną cigaretę. Jis trinasi akis. Vietoj tinkamų žodžių prieš akis iškyla draugų veidai. Tie veidai neleidžia jam susikaupti. Kur jie dabar? Kaip jie praleido likusią dali vakaro? Jam nesmagu, kad atsiskyrė nuo draugu. Jam nesunku būtų juos vėl susirasti, bet jei jis paliks laišką, jis niekuomet jo neparašys. Reikalas rašyti laišką motinai buvo būtinas, lyg deginantis alkis. Bet ką rašyti? Jis padeda popierį atgal. Dar nevėlu grįžti į Montrealį. Kur jo lietpaltis? Tas laiškas neimanomas. Metai motiną padarė svetima. Jam atrodo, kad jis mažai pažino ta moterį. Jis parašys kitą sykį, kai nuovargis mažiau jį vargins.

Sebastijonas užveda motorą. Jis pasileidžia atgal blizgančiu greitkeliu. Jis padarys motinai dovaną. Greitu laiku jis ją aplankys. Bet prieš tai, jis jai parašys. Sportinė mašina skuba link miesto, virš kurio jau aušta diena. Sebastijonas susiras draugus, kartu jie sulauks aušros. Jie paliks už dūmų užuolaidos naktį, miesto saulė juos pasitiks. Jį troškina. Jo blakstienos limpa, jis bando kovoti, nervingai judina akis. Kelias tiesiasi prieš jį lyg blizgantis veidrodis. Jis jau nebegirdi motoro ūžimo. Geras motoras, tylus, galvoja jis. Sebastijonas visiškai laimingas. Štai ką reikėjo rašyti motinai. Ji būtų supratusi. Štai ką jis parašys savo motinai, ji bus laiminga, kad sūnus įgyvendino savo svajones. Pranešdamas apie savo laimę, Sebastijonas išvaikys tiek nerimo. Laimė krinta ant jo mažais lietaus lašais, kiekvienas lašas lyg saulės spindulys. Jis ir tą parašys motinai . . .

Ilgos kelionės pabaigoj, po daugelio užmiršimo metų, Sebastijonas atvyksta į mažą baltą medinį namelį apdengtą lapais, panašų į paukščio lizdą. Jis švelniai paliečia lūpomis baltus motinos plaukus; ji šypsosi, lyg niekad jo nebūtų mačiusi . . . Sebastijonas sapnuoja . . .

Argi jis būtų užmigęs? Taip spėliojo eismo pareigūnai, atradę šalia kelio apvirtusį automobilį.

Elektros laidai jau neša žinią motinai, apleistai savo kaimely: "Automobilio nelaimėj sužeistas jūsų sūnus nori jus matyti. Taškas. Padėtis nėra beviltiška."

(Iš prancūzų kalbos išvertė E. Krikščiūnienė)

ADOS KARVELYTĖS DEBIUTAS — "NE TIE VARPAI"

PR. NAUJOKAITIS

1972 m. pabaigoje "Darbininkas" išleido Ados Karvelytės poezijos rinkinį "Ne tie varpai". Knygos aplanke yra duota ir kiek žinių apie autorę. Ada Karvelytė yra gimusi Panevėžyje. Ten pat lankė gimnaziją, 1940 m. baigė Šiaulių mokytojų seminariją. Mokytojos darbą dirbo Kaune. Nuo antrosios bolševikų okupacijos pasitraukė į Vakarus. Iš Vokietijos buvo emigravusi į Kolumbiją, vėliau persikėlė į JAV, gyvena Čikagoje.

A. Karvelytė kurti poeziją pradėjo dar būdama gimnazijoje. Savo kūrinius skaitydavo ateitininkų susirinkimuose, sąskrydžiuose. Jos eilėraščius spausdino "Ateities Spinduliai", "Ateitis". Išeivijoje jos poezijos galima rasti: "Ateityje", "Moteryje", "Tėviškės Žiburiuose", "Laiškuose Lietuvams", "Lietuvių Dienose", "Drauge", "Laisvojoj Lietuvoj", "Šv. Pranciškaus Varpelyje", "Kolumbijos Lietuvyje". Komp. Juozas Strolia jos eilėraščiui "Marijai" parašė muziką. Kūrinys 1957 m. laimėjo Kultūros Fondo konkurse premiją ir buvo giedamas Šiluvos šventovės pašventinimo iškilmėse Vašingtono katedroje. J. Karvelio išleistoje literatūrinėje plokštelėje "Antrasis literatūros vakaras" Ada Karvelytė yra įskaičiusi pluoštą savo poezijos. Taigi autorė yra poezijos mėgėjams jau pažįstama.

Debiutiniame rinkinyje yra 55 eilėraščiai. Juose vyrauja paliktos tėvynės ilgesio motyvai. Poetė nuoširdžiai sako:

Savo parapijos medinės bažnytėlės
Varpų skambėjimo užmiršti negaliu . . .

Tiesa, ji girdi ir svetimam krašte skambančius varpus, bet jų skambėjimas šaltumu atsimuša poetės širdyje, ir ji nusivylusi sušunka:

Ne tie varpai, ne tas skambėjimas,
Ne tos bažnyčios ir ne tie takai . . .

Ten to'i, anapus didelių vandenų, pasiliko ir motulės glamonėjimai, jos švelnios rankos ir nuoširdūs žodžiai. Prie mylimo Nevėžio pasiliko ir pirmosios meilės svajonės.

Į savo tėvynę poetė žvelgia iš tolumų, pro svetimų kraštų vaizdus, pro gyvenimą mirganti kitokiomis spalvomis, bet svetimos šalys visada dvelkia šalčiu į širdį, nes:

O ne, — ne ta šalis čia,
Ne tėviškė miela —
Čia žvaigždės tokios blyškios,
Naktis čia taip juoda . . .
— — — — — —
Čia negirdėt gegulės,
Nei šienpiovio dainos —
Čia nėr senos motulės,
Nei sesės mylimos.
— — — — — —
Čia žvaigždės tokios blyškios,
Čia vasara ne ta . . .

Daug pasaulio matė poetės akys tremties kelionėje. Po jos kojomis čežėjo Neapolio, Sorento, Capri, Rivieros, Barselonos takų žvyras, bet niekur neprigijo tremtinės širdis, net pailsėti nerado svetur ramios vietos, nors ir buvo labai gražu:

Neapoli, Sorento, Capri,
Ak, čia išties labai žavu!
Bet kas iš to, jei man tik ašara
Nukrinta ant svetimų takų . . .
— — — — — —
Einu, dairaus — taip neregėta,
Tiek neišsakomų vaizdų!
Bet kas iš to, jei sau čia vietos
Aš pailsėti nerandu . . .

Kur tik keliauja poetė, visur jos širdis primena, kad ji keliaujanti ne tuo keliu, kuriuo turėtų keliauti:

Riviera, Nica, Monte-Carlo,
Ekspresas nešasi žaibu . . .
O mėlynas dangus kartoja: —
Ne tuo keliu, ne tuo keliu . . .

Net ir poetės dainos, skirtos ne svetimiems kraštams, o tik paliktiems gimtiesiems namams. Dėl to ji prašo, kad po jos mirties artimieji jos dainas parneštų namo:

Pasakykit, kad negrįšiu
Mano sodams ir šilams —
Ir gegutės teišrauda
Tas dainas tėvų kapams . . .

Tačiau didžiųjų praradimų kelyje poetė nepraranda vilties. Ji pati sau įsikalba neverkti ir neraudoti. Ji savo nostalginėse vizijose mato savo tėviškės peizažą, pilną gyvybės ir laukiantį jos sugrįžtant:

Netikėki, jei tūkstančius kartų
Tau sakytų negrįši daugiau —
Netikėki — senos liepos prie vartų
Tavęs lauks ir kvepės dar meiliau . . .

Ir neliūsk, tavo upės dar plaukia,
Neišdžiūvę melsvi ežerai —
Tebėra ir akmuo tas palaukėj,
Prie kurio kartą širdį glaudei . . .

Į tėvynę, į gyvenimą, į visą pasaulį poetė žvelgia giliai tikinčio žmogaus akimis. Ji ir svetimuose altoriuose randa savo Kristų, savo gerąjį Dievą, prie jo guodžiasi maldoje. Ji ir savo tėvynės prisikėlimo ir namo grįžimo viltį grindžia Kristaus malone ir globa:

O neverk, neraudok nusiminęs,
Šviečia Kristaus dar tau spinduliai!
Jis prikels tavo brangią tėvynę,
Jis parves ir tave į tenai . . .

Sielvarte, varge, ilgesyje, skausme poetė guodžiasi mylimai Marijai, jai nuoširdžiai meldžiasi, prašo jos globos.

Švelnūs jausmai savo motinai taip pat dažnai suskamba A. Karvelytės poezijos posmuose. Meilės žodžiais poetė apipina tėvynėje pasilikusios ir jau kapuose besiilsinčios motinos paveikslą. Bet dažniausiai dukters širdyje ir mintyse motina tebėra dar gyva, labai arti esanti, į kasdienybę svetimoj šaly įsipinanti:

ADA KARVELYTĖ - DUBAUSKIENĖ

Motin, šiandien palmių soduose
paklydau,
O ateik, parveski į gimtus namus —
Čia nėra berželių, nei medinių kryžių,
Be tavęs čia nyku, baisiai neramu . . .

A. Karvelytė yra ir švelnių meilės svajonių poetė. Šitą sritį apgaubia svajinga melancholija, buvusios ir būsimos meilės ilgesys, noras mylimam pasiguosti. Net ir gyvenimas įgyja prasmę tik mylimo artumoje:

Gyvenimas tik gyvas
Kitos širdies liepsna . . .

Lyrinės herojės meilė yra gili, temperamentinga, užburianti:

Nei aš laumė, nei čigonė,
Bet užburt tave galiu . . .
Vėl bučiuosi mano lūpas,
Vėl sakysi man myliu . . .

Meilės svajonė lydi poetę daugelyje jos žingsnių. Prisiminimai veda į tuos laikus, "bučinių pagunda kai nebuvom sotūs, rožės kai apkrito degančias akis". . . . , kai abu skendom "tarp rasotų žiedų". Kaikada toji meilė virsta gaivališka jėga, beveik nesuvaldoma:

Tik aš žinau, kad mano lūpos
Tave beprotiškai mylės.

Aš nežinau, kur žvaigždės krinta,
Ir kur pabyra jų liepsna —
Tik aš žinau, kad mano skruostai
Degs nenumaldoma aistra.
— — — — — —
Tik aš žinau, tau mano meilės
Kita širdis neišsakys.
— — — — — —
Gyventi apsvaigus norėčiau
Vien meilės kuždėjime,
Gyvenimas mano — tai pasakoj
Laumių kerėjimas.

RAŠYTOJAI PEARL BUCK MIRUS

PRANYS ALŠĖNAS

Nepaprasto darbštumo, kūrybingumo ir produktingumo rašytoja, Pulitzer ir Nobelio premijų laureatė Pearl S. Buck, sulaukusi 80 metų amžiaus mirė šių metų kovo 6 d. savo namuose Danby, Vermont, JAV-bėse.

Rašytoja buvo gimusi 1892 m. birželio 26 d. Hillsbore W. Va. Jos tėvas Absalom Andrew, motina — Caroline Stulting Sydenstrikers. Tėvas, presbiterijonų misijonierius, darbavęsis Kinijoj 12 metų, kur ir būsimoji rašytoja, jų duktė Pearl, išaugo ir išmoko pirma kiniškai, o tik paskui angliškai. Ji gimė Amerikoj, tėvams beesant atostogose, ir vėl išvažiavo su tėvais Kinijon būdama vos trijų mėnesių amžiaus.

Pulitzer literatūros premiją rašytoja Pearl Buck gavo 1931 m. už savo kūrinį "Geroji žemė", kur ji sultingai, gražiai ir kūrybingai aprašo kiniečių gyvenimą. Šioji knyga buvo išversta į daugiau kaip 30 kalbų, jų tarpe ir į lietuvių kalbą, ir pagal tos knygos turinį buvo susuktas filmas, kuriame aktorė Luisa Rainer laimėjo "oskarą", kaip geriausia metų aktorė.

Septyneriems metams praslinkus po Pulitzerio laurų, Pearl Buck buvo apdovanota Nobelio literatūros premija, tiesiogiai nenusakant, už kurį veikalą, pabrėžiant tik, kad "už literatūrinėj kūryboj pasiektus laimėjimus". Ji buvo pirmoji Amerikos rašytoja, laimėjusi Nobelio literatūros premiją.

Vaikystę praleidusi Kinijoje, Pearl grįžo į JAV ir įstojo į Randolph Macon kolegiją, kurią užbaigusi vėl grįžo Kinijon, kur ištekėjo už misijonieriaus John Lossing Buck, su kuriuo susilaukė dukters Carol, kuri, deja, gimė su protiniais defektais.

Tuomet Pearl su vyru grįžo į JAV, apsigyvendami ūkyje netoli Doylestown ir ten gyvendami adoptavo 5 vaikus. 1964 m. Pearl Buck vardu buvo įsteigtas karitatyvinis fondas, kuris yra surinkęs ir išleidęs šalpai apie 7 milijonus dolerių. Aukos buvo skirtos šelpimo ir adoptavimo reikalams Azijoj gimusių povainikių iš tenai beesančių Amerikos karių. Viena iš didžios daugybės novelių, pavadinta "Naujieji Metai", buvo inspiruota tų vaikų, gimusių iš amerikiečių-azijiečių mišraus kraujo.

Kurį laiką prieš mirtį Pearl Buck norėjo nuvažiuoti Kinijon, kur prabėgo jos vaikystės ir dalis suaugusios gyvenimo, deja, raudonosios Kinijos valdžia nedavė jai leidimo įvažiuoti.

Pradžioje šio rašinio Pearl Buck apibūdinau kaip nepaprasto darbštumo, kūrybingumo ir produktingumo rašytoją. Ji iš tikrųjų tokia ir buvo. Per savo gyvenimą ji yra parašiusi ir išleidusi 85 knygas. Aštuoniasdešimt penktoji jos knyga — "All Under Heaven" buvo atspausdinta tik savaitę laiko prieš rašytojos mirtį.

— Kodėl jūs tiek daug rašote ir tiek daug knygų išleidžiate? — kartą jos paklauses laikraštininkas.

— Kodėl gi ne? —nustebusi atsakė Pearl Buck. — Juk aš esu rašytoja!

Kaip matome, Pearl Buck rašytojo misiją suprato visiškai rašytojiška prasme.

Pati pirmoji rašytojos novelė buvo "Rytų vėjas — Vakarų vėjas", kuri negalėjo gauti leidėjo iki 1930 m. Taigi, visų rašytojų pradinis kelias ne rožėmis klotas. Bet paskui, ypač po "Gerosios žemės" išleidimo, jos vardas ėmė kilti kaip ant mielių. Kaip jau minėjom, išspausdintų jos knygų — romanų, apysakų, novelių rinkinių ir kitokio žanro — yra 85 knygos, bet dar ir nespausdintų yra bent 25 knygoms rankraščių.

Šalia rašytojos darbo Pearl Buck sugebėjo prižiūrėti netik protiniai atsilikusią savo dukterį Carol, bet ir kitus penkis adoptuotus vaikus. Antrajam jos vyrui Richard J. Walsh mirus, 1960 m. Peal Buck adoptavo dar keturis vaikus.

Pearl S. Buck mėgo būti tik tarp knygų ir . . . vaikų, tarp vienintėlės savo dukters Carol ir tarp devynių adoptuotųjų, tačiau šiaip jau ji buvo vieniša intelektualė, vienumos mėgėja. Jos pačios pasakymu, ji mėgo žmones tik nedideliais kiekiais . . . O taip elgtis ją vertė tai, kad iš daugelio žmonių ji tiek daug buvo tikėjusis, bet maža arba nieko negavusi. Ir kiniečiai draugai ateidavo pas ją atsivesdami ir kitus parodyti rašytoją, nes ji, jų manymu, esanti kitokia, negu kiti . . .

Pearl Buck mylėjo kiniečius ir amerikiečius, tačiau savo raštuose negailėjo kritikos nei vienai, nei kitai kultūrai.

Apie savo protiniai neišsivysčiusią dukterį Carol, Peal Buck parašė knygą pavadintą "The Child Who Never Grew", kurioje su didele motiniška meile apžvelgiamas nelaimingo kūdikio gyvenimas.

Lietuvių kalbon išverstų Pearl S. Buck veikalų turėjome keletą: K. Borūtos verstus "Geroji žemė" ir "Sūnūs", K. Jakubėno — "Rytų vėjas — Vakarų vėjas", J. Lukoševičiaus ir K. Jakubėno — "Jaunas revoliucijonierius" ir V. Montvilos verstus "Motiną" ir "Padalintieji namai".

Taigi, rašytoja Pearl S. Buck, savo parašytomis daugiau 100 knygų, iš kurių išleistos 85, paliko šioje žemėje giliai įmintas kūrybingumo pėdas ir pasaulis jos belestristinio žodžio pasiges.

Visus įvairius A. Karvelytės poezijos motyvus vainikuoja didelė gyvenimo meilė. Ji sušunka: "Gyvenimas — pagunda, gyvenimas — aistra", gyvenimas yra laikas — juoktis ir verkti, bet jis toks brangus savo pralekiančiomis valandomis, žydinčiomis nepakartojamu žavesiu. Jauna širdis netiki mirtimi, ateinančia užmerkti gyvenimą mylėjusias akis. Tik kaikada susimąstyme atrodo gyvenimas beprasmis ir mažytis, bet tą gyvenimą norisi mylėti kasdien daugiau. Trumpą ir nereikšmingą dieną poetė myli dėl jos nuostabios šviesos.

Visa šios knygelės poezija yra kiek melancholiška, ilgesiu nuspalvinta, bet kupina šviesos, spalvų, skambesio, gyvenimo meilės. Poetės nuoširdumas, atviras savęs išsakymas — toks artimas kiekvienam širdies žmogui — sklinda iš kiekvieno posmo. Tie posmai skambūs, lengvučiai, lyg dainuote išdainuoti. Autorė nėra sustingusi senosiose ritmo ir rimo formose. Savo individualybei prisitaikinta klasinė forma prakalba originaliai ir įtaigiai. Skaitai rinkinėlį, nenuobodžiaudamas nuo pradžios iki galo, kiekviename puslapyje vis ką nors naujo rasdamas, pagyveni gražiais poetės jausmais ir patiri estetinį pasitenkinimą.

Ada Karvelytė, NE TIE VARPAI, Lyrika. Viršelį ir aplanką piešė P. Jurkus. Išleido "Darbininkas", Brooklyne, 1972 m., 64 psl., kaina $2.

Aldona Prižgintaitė-Spykers iš Australijos aplankė Belgijoje gyvenančią Zentą Tenisonaitę-Hellemans (kairėje); abi poetės bendradarbiauja "Moters" žurnale.

ATVIRAS LAIŠKAS

POEZIJOS SKAITYTOJAMS

Nors aš gyvenu tolimame Europos kamputy ir nevisa lietuviška spauda mane pasiekia, vistiek nemažai nustembu, kai paskaitau kritikas apie poezijos antologijas (pav. "Dirva" 1972.12.1). Nedaug jau tų antologijų pasirodo, bet kritika užplūsta laikraščių ir žurnalų puslapius. Vieni giria, kiti peikia, o teisybė dažnai labai jau nemeiliais žodeliais pasakoma. Kartais jaunam poetui kaip su kuolu per galvą (visai jau artimo meilės trūkumas).

Tiesa, iš kitos pusės saikinga kritikos dozė yra geras vaistas ir ne vienam išeina į sveikatą, poetas pats, kartais, savo klaidų negali pastebėti. Bet kai jau sudaromos antologijos iš žymių poetų kūrybos rinkinių, tąsyk nebereikėtų persistengti bejieškant klaidų.

Toks diskusijų objektas, atrodo, yra poeto Bradūno redaguota "Lietuvių Poezija III". Šiais laikais, kai kiekviena lietuviška knyga turi kovoti su išleidimo sunkumais (trūkstant skaitytojų išleidžiamas mažas tiražas). tai suprantama, kad tada knyga kainuoja daug brangiau, negu toks pat leidinys išleistas keletos dešimčių tūkstančių egzempliorių laida.

Skaitant kritikas, nenorom kyla mintis, ko, pagaliau, norima iš tokių antologijų. Jau pats faktas, kad tokios knygos pamato skaitytojo akis, kaip literatūrinis laimėjimas yra savaime sveikintinas. Kad kiekviena antologija turi šiokių ar tokių trūkumų, kiekvienas žino, nes absoliučiai tobulos poezijos irgi, turbūt, dar nėra nė vienas žemiškas poetas sukūręs. Pagaliau kokiomis normomis yra vertinama tobulybė?

"Geri kritikai yra blogi poetai" skaičiau prieš keletą dienų olandų poeto Buddingh'o aforizmą. Ir manau, kad jis neklysta. Kritikai savo recenzijose dažnai išranda visokių būtų ir nebūtų savybių. Tikriausiai, jei paklaustum poetą, tas nustebęs atsakytų, kad to jis niekada nėra galvojęs. Kiek kritikai devynioliktam amžiuje yra peikę žymųjį flamandų poetą kunigą Guido Gezelle (1830-1899), visai nugriaudami jo naują ir savitą išraiškos formą eilėraščiuose! Dabar, praėjus beveik trims ketvirčiams šimtmečio nuo jo mirties, jis yra keliamas į augštybes, skaitomos paskaitos, rašomos knygos ir labai moksliški straipsniai apie visokias būtas ir nebūtas tendencijas ir paslėptas mintis Gezelles kūryboje.

Mūsų dabartinė modernioji poezija yra tarytum atspindys mūsų neramaus ir nesaugaus pasaulio. Atominė bomba, nekalbant jau apie kitas baisybes, kabo virš galvos kaip Damoklo kardas. Jaunimas nepatenkintas, bet kaip neprotestuoti? Prie ko privedė senoji karta mūsų dabartinį pasaulį? Technika, kaip nesuvaldomas laukinis žirgas, neša jaunąją kartą į labai neaiškų rytojų. Civilizacija, vieton tarnavusi žmogui, padarys poryt jį savo vergu. O poezija yra pats seniausias žmogaus subtilių jausmų išraiškos būdas, per šimtmečius praėjęs įvairias evoliucijos raidas.

Kas yra, pagaliau, poezija ir ko reikalaujama iš jos? Kodėl skaitytojas — kritikas nebejveikia atskirti lyrikos nuo prozos ir šukuoja kiekvieną perdaug aštriom šukom?

Prozinis eilėraštis nėra naujiena, nei nusikaltimas. Jis egzistuoja jau nuo devyniolikto amžiaus. Jame turi būti gerai išbalansuotas ritmas, aliteracijos, metaforos ir vidiniai rimai. Pirmasis, kuris rašė prozinę poeziją, buvo Aloysius Bertrand "Gaspard de la Nuit, fantaisies à la manière de Rembrand et de Callot"(1836). Jo įtakoje Baudelaire parašė savo "Petits poèms en prose".

Ritmas eilėraštyje yra savo rūšies poetiškas pulsas, nuolat pasikartojantys (teoretiški) kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys savaime duoda eilėraščiui jo savitą atmosferą. Kiekvienas eilėraštis turi ritmą. Moderniame eilėraštyje ritmas kyla visai savaime ir perduoda ar dramatišką, ar linksmą, ar elegišką eilėraščio nuotaiką.

Tokiu būdu ir Meko eilėraštis "Vienos kelionės nuotrupos" kalba skaitytojui dvejopai. Eilėraščio ritmas lėtas, nes skrendant lėktuvu nebejunti greičio, atrodai atitrūkes nuo žemės ir stovi vietoje, laikas slenka lėtai, tą lėtumą tiesiog jauti. Čia kelionės ilgumas yra vaizdiniai išreiškiamas, įduodant žodžiams elastingą tamprumą, kuris išsitempia per visą eilę puslapių. Eilėraštis turi ir rimą: "Atlanto—krinta; debesų—esu; klausimų—sparnų" ir t.t.

Tokia vaizdinė poezija vėl nėra šių dienų išradimas. "Carmen figuratum" forma jau buvo dažnai vartojama renesanso laikų poezijoje. Pvz. George Herbert savo eilėraščiui "The Altar" davė altoriaus formą, o Christian Morgenstern savo eilėraščiui duoda šitokią išvaizdą:

Die Trichter
Zwei Trichter wandeln durch die
Nacht
Durch ihres Rumpfs verengten
Schacht
Fliest weisses Mondlicht
still und heiter
auf ihren
Waldweg
u.s.
w.

Jau labai abejotina ar kas girtas būdamas yra sukūręs poezijos. Galbūt, bet jau išsipagirioje tokia savo kūryba nesižavėjo ir tikriausiai tuojau sunaikino. Nors savo rūšies Nonsensverse "light verse", kaip C. Morgenstern "Galgenlieder" nepriklausydami rimtai poezijai, dažnai slepia savyje karčią ironiją.

"Cadavre exquis"—surrealistų įvestas į literatūrą žaidimas penkiem asmenim: kiekvienas, kito teksto nematydamas, parašo žodį; taip sudaromi sakiniai. Pirmas taip sukurtas sakinys "Le cadavre exquis boira le vin nouveau" davė šitam kolektyviniam eilėraščiui tą vardą. Bet šitokių eilėraščių Bradūnas nėra į savo antologiją atrinkęs. Taip pat jis išvengė "makaroniškos" poezijos, kurios žinomiausias atstovas yra italas Teophilo Folengo (1496-1544). Jis savo eilėse kartu maišė ir itališkus ir lotyniškus žodžius. O tais laikais, nemanau, kad narkotikai buvo "madoje".

Kalbant apie poetą A. Mackų, noriu pastebėti, kad jo eilėraščio "Chapel B" (fragmentas) lietuviškos poezijos rinktinėje nederlandiškai "een steen heeft geen hart" daugiausia padarė įspūdžio. Man net vienas rimtas, septyniasdešimties penkių metų flamų poetas Marnix van Gavere laiške parašė, kad "jei būtų jaunesnis, tai norėtų išmokti lietuviškai, kad galėtų skaityti Algimanto Mockaus poeziją originale". Tai kurgi toji "kliedėjimo poezija"?

Aišku, modernus eilėraštis nėra lengvai skaitomas, kartais toki eilėraštį reikia keletą kartų skaityti. Svetima muzika, pirmą kartą išgirdus, irgi skamba neįprastai. Prie muzikos irgi reikia priprasti, kaip reikia priprasti skaityti modernią poeziją, kurioje, trūkstant gražaus žodžių žaidimo, akcentas yra dedamas ant atskirų žodžių reikšmės. Toks eilėraštis tiesiog rausiasi į daiktų ir dalykų esmę arba perduoda nuotaiką. Tradicinę ir modernią poeziją palyginti yra neįmanoma, kaip negalima palyginti klasišką ir modernų baletą, kaip saldų ir kartų skonį, kaip baltą ir juodą spalva. Tai kontrastai ir vienam patinka pirmasis, o kitam antrasis. Tai du dalykai, kurie eina paraleliai ir nesusikerta.

Paimti atskirus žodžius iš visumos ir juos cituoti, norint įrodyti, kad eilėraštis būtų tarytum "pusžalis, nedakeptas blynas" skamba nelabai įtikinamai. Taip galima sunaikinti beveik kiekvieną eilėraštį, atsižvelgiant į skaitytojo individualumą ir labai subjektyvų skonį poezijai. Kas vieną sujaudina, kitam gali pasirodyti juokinga. Atrodo, kad kritikai kartais yra visgi perdaug prisirišę prie senų tradicijų ir nebetekę dvasinio lankstumo ir, kaip Niutono inercijos dėsnyje, reiškia pasipriešinimą prieš viską, ką galima būtų pavadinti moderniąja poezija. O čia glūdi pavojus užsidaryti siauraus galvojimo celėje. Gi Bradūno poetiniai vaizdai jau tikrai nėra banalūs.

Taip pat Nyka-Niliūnas visai nedėsto savo geografinių žinių, bet kalba simboliais. Kas jau kas, bet aš niekad nepagalvojau, kad čia pingvinas būtų tikras Aptenodytes patagonica. Poetai dažnai kalba savo asmeniškais simboliais, taigi čia susidaro savotiška problema, nes paaiškinamų žodžių žodynas šiuo atveju niekam nepadės.

Modernios poezijos pažymys yra laisva vaizdinė kalba, kartais atsisakanti logiškos galvojimo kontrolės ir duodanti laisve iš pasąmonės kylančioms asociacijoms. Prie tokių poetų priklauso prancūzų surrealistai, kaikurie nederlandų Vijftigers ir Pietų Amerikos poetai kaip Pablo Neruda.

O prieš korektūros velniūkštį šventinto vandens nėra. Jis visur įlenda ir kol į akis nebado, tai galima pakęsti ir vieną ir kitą netaisyklingai išspausdintą žodį.

Zenta Tenisonaitė

VIENINTELIS KELIAS MOKANT VAIKUS SKAITYTI — SKIEMENŲ METODAS

IGNAS MALĖNAS

Niekas negali ginčyti, kad skaitymo mokymas turi prasidėti lengvomis grafemomis ir galimai greičiau bei sparčiau nugalėti pačią skaitymo techniką, kad vaikas galėtų paskaityti bent paprastus tekstus ir tai suteiktų jam pasitenkinimo, jog moka skaityti. O tikras kelias tam atsiekti — **skiemenų** metodas, kurio ligšioliniai mokytojai nebuvo suvokę ir perprate, nes jiems buvo brukami garsų - raidžių metodais parašyti elementoriai, kuriuos gyrė jų autoriai, arba kiti dar neperpratę dalyko šalininkai bei pelnagaudžiai. Tačiau apie mažąjį niekas rimtai negalvojęs ir kelio jam į mokslą nelengvinę. Tiesa, amerikiečiai pateikė naują metodą — ištisų žodžių, bet juo galima įkąsti tik trumpus žodelius (mokytojas davęs mergaitei žodį **cow**, kurį ji nesunkiai įsiminė), tačiau sudėtingus žodžius vaikai įsimena ir gali skaityti tik gimnazijoj, universitete. O skiemenų metodas šito išvengia, nes skaitydamas dar dviraidžius skiemenis jau pagauna pačią skaitymo paslaptį.

Raidžių mokymas

Pradžioje, nežiūrint kuriuo metodu mokysime, gera mažylį išmokyti skaityti raides — didžiąsias spausdintas, nes tokias lengviausia pažinti ir atsiminti. Kitų formų raidės pradžioj vengtinos, nes šias tikrai lengva įsiminti ir nesunku parašyti. Tačiau pažįstamosios raidės vadintinos ne atskirais žodeliais (bė, cė, dė, ef, gie, el, em, en), bet be jokių papildymų: A, B, C, D, E, Ė, F ir Ž, Ž, nes vėliau išvengsime painiavos, kai skaitysime dviraidžius skiemenis.

Nepažįstančių metodo abejonės

Turime 8 balses, kurios kartu yra ir skiemens: A, E, Ė, I, Y, U, Ū, O. Mokytojas pasirinks pirmiausia tą, kurią jis numatęs, kurį derinama su priebalsėm, duos daugiau tinkamų skiemenų, iš kurių sudaromi nauji žodžiai. Vaduojantis tradicija pirmiausia tektų imti A, nors mokant skiemenų metodu galima pradėti ir kitu skiemeniu - raide, kurie duos vaikui lengvai įsitraukti į sklandų skaitymą.

Supažinus vaiką su parinktąja grafema ir išmokus ją parašyti (prileiskime, kad buvo pažinta A). Dabar imame dvivardį skiemenį, kad vaikas gautų, kaip galima mažiau naujumų ir nebūtų jais apkraunamas. Taigi, čia labai tinka žodis A DA, kuriame net 2 pažintos grafemos yra tapatingos.

Kadangi vaikai jau pažįsta A, tai jiems iš karto pasiūloma žodis A DA, kurį jie rašo ir parašytą skaito. Tam reikalui mokytojas rašo žodį lentoje, o mokiniai jo judesius stebi. Dabar liepia pakelti dešinę ranką ir ištiestu pirštu rašyti tai ore. Šitai daro ir pats mokytojas ir parašo A DA. Mokytojas liepia pasiimti savo sąsiuvinius ir parašyti pažintą žodį. Vaikai rašo sąsiuviniuose A DA, o mokytojas stebi jų rašymą ir, jei yra reikalo, tai padeda. Labai gera, kad mokiniai parašytų po 3—4 tokius žodžius, nes tai padeda įsiminti naujas grafemas bei lavina vaiko ranką, kuriai atsiveria horizontai daugeliui naujų dalykų.

Dabar numatyta skiemuo MA, kuris nuo vartotų skiriasi tik viena raide. Taigi, čia vaikui duodama taip pat maža naujo, o skiemenį pakartojant jau gaunamas vėl naujas žodis, kuris vaikui teiks tikro džiaugsmo, nes jis jaučia, kad daug mokąs, ko kitais metodais (garsiniais) to neatsiekiama, nors skiemenų metodu tai įmanoma.

Mokytojas parašo lentoje MA ir su mokiniais tai skaito: pats (duodamas aiškaus skaitymo pavyzdį) ir leidžia tai skaityti keliems mokiniams, kad jie visi pastebėtų ir išgirstų tą naują skiemenį. Po šio klausia mokinių: o kas būtų, jeigu mes skiemenį pakartotume? Mokytojas kartoja ir gauna: MA MA. Liepia vaikams iškelt ranką su ištiestu pirštu ir rašyti ore žodį MA MA. Kad vaikam būtų vaizdžiau, mokytojas daro tą patį, ir "rašydamas" skiemenis kartoja MA MA. Dabar mokytojas liepia paimti sąsiuvinius ir parašyti po 4 MA MA, o pats stebi ir, jeigu reikia kuriam pagalbos, padeda. Jeigu turima elementorius parašytas šiuo metodu, tai duodama vaikams paskaityti žodį MA MA, tik stengiantis lėtai skaityti — skiemenuojant, nes iš pradžių reikia įsižiūrėti skiemenų grafemas. Tad skiemenavimas šitam padeda.

Aš dabar parašysiu jums mano tikrai mėgiamo asmens pavadinimą. Bet jūs turit jį atspėt, nes aš parašysiu tik dalį pavadinimo. Ir parašau DĖ, garsiai ir aiškiai parašytą skaitau. Duodu tai paskaityti ir vaikam. Liepiu iškelti rašymui pirštą. Rašom ore: DĖ. Aš prieinu ir parašau paskutinę žodžio dalį. Turime visą žodį DĖ DĖ. Vaikai be vargo skaitys visą žodį, nes čia nėra jokio sunkumo, nieko nauja, tačiau vaikai jau įkanda 3-čią žodį, juk tai duoda mažyliui tikro džiaugsmo (A DA, MA MA, DĖ DĖ). Aš iš savo praktikos žinau, kad 4 su puse metų Čyvų Vitukas net pasisiūlė inž. Augustinavičiui paskaityti ir parodė savo raštą, kad jis ir šio mokas. O inž. protingai šiuo pasidžiaugė. Kad vaikas turėtų progos įsiminti grafemą, duodame jam parašyti 3 žodžius.

Dabar apgailestaujame, kad praleistas tėtė. Rašau spaustomis raidėmis aiškiai tardamas skiemenis TĖ TĖ. Duodu paskaityti keliem vaikam (vis skiemenuojant), o po šio pirštu rašyti ore. O visas grafemos pažinimas baigiamas jos rašymu — po 4 gražius TĖ TĖ, nes reikės jam parodyti.

Dabar vėl reikia įvesti naują skiemenį, nes turimų nepakanka, sunku kombinuoti nauji tekstai. Tam labai praverstų skiemuo LĖ, nes tinkąs naujiem žodžiam sudaryti, jiems gausinti. Tam reikalui įmtinas vardas ALĖ su labai išryškintu skiemeniu. Mokytojas rašo naują žodį ir sako: A paskaityt ir parašyt jūs mokate, o čia skiemuo LĖ. Vaikai skaito choru A LĖ. Dabar mokytojas aiškiai vėl rašo LĖ LĖ. Tai ką čia parašiau? Paskaitykite. Vaikai skaito: LĖ LĖ.

Reikia įpratinti vaikus rašyti ir stipriau įsiminti pažintas grafemas. Šitam praverčia "diktantai": A DA + A LĖ, LĖ LĖ, MA MA MA LĖ, A LĖ MA TĖ, TĖ TĖ + MA MA, TĖ TĖ + DĖ DĖ (Kryžiuką skaityti "ir"„ kaip aritmetikoje, nes žodelis IR bus duodamas vėliau, o dabar jis dar nereikalingas). Čia naujo nieko nėra, bet įvairumas, kad rašomi diktatai.

Toliau galima imti naujus skiemenis MĖ, RĖ, VĖ, KĖ, O, KO, DO, TO, VO, PO, ŠO, MO, LO, JO, NO; TA, DA, JA; SĖ, ŠĖ, PĖ, NĖ; SA, PA, RA, SA; U, DU, NU, GU, ŽU; IR, VI, KI, LI, MI, TI, SI, GI, DI, NI, RI, BI, PI, ŠI, ŽI; E, BĖ, NĖ, VĖ ir visi kiti su E; Y, BY, GY, MY ir kiti su Y; Ū, MŪ ir kiti su Ū.

Atskirų skiemenų grupei tenka skirti po 1-2-3 straipsniukus, nes to pakanka — vaikai pajunta panašumą ir skaito be kliūčių. Čia duotieji dviraidžiai skiemens prasideda priebalse. Dabar tenka suversti — pradėti balse. Šitai ypatingų sunkumų nesudaro. Lieka triraidžiai skiemens, dvibalsiai ir elementorinė dalis baigta. Skaitomoji dalis, į kurią įeina skaitymas mažosiomis raidėmis ir nosinės atsakant į klausimus ką (vienaskaitoj) ir ko (daugiskaitoj).

Garsinio metodo silpnumai

Garsinio laiko cenzuotas mokytojas per 3 metus mokė mano pusbrolį skaityti, bet nesugebėjo to padaryti. Per tą laiką vaikas neišmoko paskaityti iš elementoriaus papraščiausių žodžių, nors mokinys kasdien lankė mokyklą. Šito rezultate vaikas buvo pripažintas mokytojo ir namiškių negabiu mokslui ir 4-tą žiemą mokyklos jau nelankė — liko analfabetas, neišmokęs paskaityti. Bet nepr. Lietuvos laikais, tas buvęs "negabusis" už pavyzdingą ūkininkavimą gavo net premiją. Vadinasi, jis atsilikęs nebuvo.

Nepriklausomais laikais Lietuvoje palikdavo antriems metams, dažniausiai dėl nesugebėjimo paskaityti, arti 20% pirmojo skyriaus mokinių, ypač berniukų, nes tiems pagauti skaitymo paslaptis sunkiau vyksta, negu mergaitėms. O ten mokyta beveik išimtinai garsų-raidžių metodu, nes A. Busilo elementorių, kurs pretendavo į neaiškų metodą, buvo pavartoję tik 17 mokyklų (žinias Busilas gavęs iš leidėjo). Pastaruoju metu, antriems metams paliekamų procentas kiek sumažėjo, nes paaiškėjo, jog mokytojai iš mažylių perdaug reikalavę. O tai vis pasėka noro kiek galima daugiau išmokyti, pervertinant mokinio pajėgumą ir savo sugebėjimą tas žinias perteikti. Šituo dažniausiai pasižymi jauni idealistai, arba persene praktikai, kurie mokinių niekados tinkamai nepažinę, nes šitam niekada nebuvo atsidėję. Mes turėjome anuo metu vienų ir kitų.

Aš turėjau sukomplektavęs 74 elementorius — lietuvių, žydų, vokiečių, latvių, rusų ir kai kurių jų okupuotų tautų, amerikiečių, čekoslovakų, suomių, lenkų ir kitų. Beveik visi jie bu-

• MOTERYS PASAULYJE

Ona Gudliauskaitė-Ožinskienė, gyv. Buenos Aires, Argentinoje, yra pasižymėjusi meniškų lietuviškų lėlių kūrėja. Jos pagamintos lėlės būna išstatomos parodose, taip pat jų turi įsigiję įvairūs kolekcionieriai ir lietuviai.

Mirga - Dabrikaitė - Kižienė, baigusi Notre Dame College Clevelande, švenčiant tos kolegijos 50 metų jubilėjų, 1972 m. rudenį, buvo pakviesta ir dalyvavo kolegijos alumnų meno parodoje. Šią mergaičių kolegiją lankė ir lanko visa eilė lietuvaičių.

Birutės Ciplijauskaitės knygą "Barja, un estilo" išleido Insula (Madride). Autorė dėsto ispanų literatūrą University of Wisconsin, Madison. Taip pat dažnai lankosi įvairiuose universitetuose su paskaitomis. Šiais metais už nuopelnus moksle buvo paskirta "John Bascom Professor".

Muz. Aldona Dvarionaitė, gyv. Lenkijoje, sėkmingai koncertuoja J. A. V. ir Kanadoje. Jauna pianistė buvo gerai įvertinta amerikiečių spaudoje.

U. Astrienė su dukterim demonstruoja lietuviškų margučių dažymą Balzeko Lietuvių Kultūros Muzėjuje Čikagoje.

Irena Tamošaitienė su sūneliu, Los Angeles California. I. V. Tamošaičiai yra jaunesnės kartos intelektualai, mėgstą ir puoselėją lietuvių kultūrą. Domisi Lietuvos istorija, menu, literatūra. Irena anksčiau dėstė University of California; Vytautas — inžinierius, dirba statybų srity; augina gražiai lietuviškai kalbantį Algiuką. Neseniai jie antikvariate įsigijo labai retą, seną knygą, kurioje aprašyti senoviniai Lietuvos istoriniai įvykiai. (žiūr. psl. 6).

---

vo paruošti garsų-raidžių metodu, išskiriant A. Busilo Sparnelius ir adzerbaidžaniečio (paruoštą virviarašėiu), kuriuose būta amerikiečių metodo įtakos, nors anuo nenorėta sekt, žodžių kartojimosi išvengta, kas amerikiečių metodui, būtina. Mažyliam turėjo nusibosti mokymasis iš vokiškų, lietuviškų ir žydišku elementorių, nes juose iš pat pradžių vartotos didžiosios ir mažosios raidės, vokiečiai kartais prideda ir antrą raštą (greta gotiško dar lotynišką).

Ada Karvelytė-Dubauskienė pasirašo savo naujai išleistą poezijos knygą, laike pristatymo iškilmių.

Lėlių kūrėjos Buenos Aires, Argentinoje: iš k. Buv. Talino Valst. Baleto prima balerina Alma Kersten-Yodard, estiškos lėlės; Ona G. Ožinskienė, lietuviškos lėlės; stovi iš k. Karmen Balčiūnaitė ir K. Kalninš, latviškos lėlės.

Dr. Vida Tumasonienė vadovavo metiniam banketui, kuris įvyko Balzeko Lietuvių Kultūros muziejuje Čikagoje.

"Aidučių" ansamblio mergaitės, kurios su lietuviška programa pasirodo įvairiose J. A. V. vietovėse.

Muz. Ona Mikulskienė su Čiurlionio Ansamblio kanklių orkestru atlieka programą Montrealyje. Koncertas buvo surengtas K. L. K. Moterų d-jos, Montrealio skyr. dvidešimtmečio jubilėjaus proga.

A. A. Marija Jansonienė. Š. m. sausio mėn. 13 d. Bostone staiga mirė Marija Jansonienė, žinoma ir veikli visuomenininkė. Priklausė LB kultūros klubui, Moterų klubui ir kitoms organizacijoms Bostone. Nuo 1957 m. įsigijo ir vadovavo vasarvietės vilą "Audronė", Ostervill, Cape Cod.

Laisvalaikiu mėgo tapyti aliejiniais dažais, dažniausiai gėles ir gamtovaizdžius bei jūros vaizdus.

Daugelis jos paveikslų puošia bičiulių namus, bet ypač vila Audronė būdavo išdekoruota jos paveikslais iš kurių gal kokie 100 pasiliko.

Šiais metais kaip tik pradėjo statyti savo privačią poilsio vilą tame pačiame Audronės parko kalnelyje, bet staigi mirtis nebeleido Marijai persikelti į naujus namelius, o išvyko į amžino poilsio vietą — gražų Katalikų kapinių kalnelį Cape Cod, ramiame medžių pavėsy.

Nors laidotuvės buvo tolokai nuo Bostono Cape Cod ir darbo dieną (sausio 16) tačiau susirinko didelis būrys giminių, artimųjų, bičiulių ir amerikonų kaimynų atiduoti paskutinę pagarbą ir palydėti į amžino poilsio vietą.

A. A.
MARIJA
JANSONIENĖ

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

KLKM D-jos skyr. Montrealyje iškilmingai paminėjo dvidešimties gyvenimo metų jubilėjų. Iškilmingos pamaldos Aušros Vartų parapijos bažnyčioje buvo dedikuotos mirusiom ir gyvom skyriaus narėm. Sukakčiai pritaikytą pamokslą pasakė kun. J. Aranauskas, SJ. Po pamaldų parapijos salėje įvyko iškilmingas sukakties minėjimas, kuriam pirmininkavo Irena Lukoševičienė, sekretoriavo V. Kerbelienė. Skyr. pirm. J. Baltuonienė į garbės prezidiumą pakvietė kleboną kun. J. Kubilių, SJ, KLB Montrealio apyl. pirm. S. Piečaitienę, seserį Paulę, skyriaus garbės nares — V. Gražienę ir E. Navikėnienę, KLKM Draugijos c. valdybos pirm. dr. O. Gustainienę ir sekr. A. Kuolienę, kurios specialiai šiom iškilmėm buvo atvykusios iš Toronto, ir visuomenininką Pr. Rudinską. J. Baltuonienė apžvelgė 20 metų skyriaus veiklą, nurodydama, kad skyrius lietuvių kultūriniams reikalams per tą laikotarpį paskyrė per $7000. Pr. Rudinskas savo žodyje iškėlė skyriaus visuomeninius nuopelnus Montrealio lietuvių bendruomenėje. Žodžiu sveikino kun. J. Kubilius, SJ, S. Piečaitienė, sesuo Paulė, dr. O. Gustainienė. Buvo perskaityti gausūs sveikinimai raštu bei telegramomis. Po oficialiosios dalies skyriaus narės dalyvius pavaišino pietumis. **z.**

K. L. K. Moterų Draugijos centro valdybos rengiamas visuotinis suvažiavimas įvyks š. m. spalio mėn. 20—21 dienomis Toronte.

MOTERIS "MOTERYJE"

Mok. K. R. Vidžiūnienė kalbėjo per Los Angeles lietuvių radio valandėlę apie "Moters" žurnalą, iškeldama jo reikalingumą ir reikšmę. Šalia savo tiesioginio pedagoginio darbo ji yra "Moters" žurnalo bendradarbė.

* * *

Lietuvaitė negreita įsijungti į sąjūdžius, organizuoti demonstracijas, šaukti visa gerkle. Savo nusistatymą ji greičiau išreikš tylia ištverme, kantria ištikimybe idealui, konkrečia parama ir darbu. Todėl ir čia, išeivijoje, lietuvaitė liko daugumoje kūrybiniuose laukuose, numatydama didesnę ateitį pasėtoje sėkloje, negu raudonoje kovos pašvaistėje.

Viena iš tokių sėklų, iš kurios išaugo puiki gėlė, yra išeivijos moterų žurnalas "Moteris". Reikia stebėtis tos mažos grupelės ištverme, kuri, susispietusi po Kanados Katalikių Moterų Draugijos sparnu, per tiek metų nenuilstamai apdovanoja visame pasaulyje išsibarsčiusias tautietes tokiu brangiu žiedu, kuris tegali pražysti tik iš tikros meilės dirbamam darbui, o ne vien iš įsipareigojimo ir pasiaukojimo dvasios.

Gėriuosi tos grupės gražiu darbu, — bet dar daugiau gėriuosi jų vadovybės pasitikėjimu lietuve moterimi kūrėja, kuri savo įnašu prisideda prie žurnalo turinio, — nesklausiant, kokioje pasaulio dalyje ir po kokia valdžia ji atsidūrė; pasitikėjimu savo tautietės vidaus ištikimybe ir grožiu, jos tautiniu išdidumu, mus visas jungiančiu prie tos pačios Lietuvos žemės. Todėl ir suplaukia į "Moters" žurnala kūryba, straipsniai ir iliustracijos iš visų pasviečių, ir išnešioja visa tai vėl atgal į kiekvienos prenumeratorės namus, kur jie bebūtų.

Žurnalas po savo plačia krikščioniška skale sielojasi ir gilesniais esmės klausimais, — ir pirmuoju moters pašaukimu — vaiko auklėjimu bei savo lizdo patvarumu, ir moderniojo gyvenimo problemomis su įvairiomis sprendimų galimybėmis, ryškiais asmenybių pavyzdžiais, kurie sutvirtina ne vieną suabejojusią ar nusiminusią dėl gyvenimo kasdienybės ir susmulkėjimo, dėl pralaimėjimo baimės nelygioje kovoje su moralės smukimu, su naujomis anti-ideologijomis, su užsimiršimo ir užmiršimo kultu.

Šitoji "Moteris" ateina į išeivės namus puošni, optimistiška, papasakoja jai, kad jos draugės mokslinasi, kuria, duoda ta kūryba pasigėrėti, — o čia pat apsisukusi atverčia ir savo praktiškąjį lapą, kuriame rūpinasi sveikata, gyvenamojo laikotarpio rūbais, namų puošimu ir maisto įvairumu. Aptariamos naujos knygos, vaidinimai, parodos, — žodžiu viskas, be ko mūsų gyvenimas būtų labai neturtingas.

Gausus poezijos derlius, novelės, dailė, — dažnai ir iš mūsiškės Kalifornijos padangės. Nudžiungi užtikęs Alę Rūtą, Daną Mitkienę, Sadūnaitę, Mariją Žymantienę, Rasą Arbaite. Savo svariais straipsniais jaučiasi ir vyrų talka — nereta rasti Povilo Gaučio, prof. Ereto, Alšėno straipsnių. Tininio, Naujokaičio, Giedriaus kūrybos. Iš Lietuvos pasiekia daugiausia dailės darbai, sesių atsiekimai moksluose ir menuose. Švenčių proga vis naujai pristatoma mūsų tradicijos ir papročiai, legendos ir dabartis, žodžiu visa, kas mus riša į didelę šeimą.

Tokia štai yra mūsų spaudos džiuginanti gėlė, kukliai pasivadinusi "Moterimi", visų lietuvių moterų žurnalu, apie kurią jums šiandien norėjau papasakoti.

* * *

(Dėkojame p. K. Vidžiūnienei. Red.)

LIETUVIŠKOS LĖLĖS O. OŽINSKIENĖ

ISTORINIS SUVAŽIAVIMAS

AVA SAUDARGIENĖ

O, moters lietuvės! Jūs — saulė tautos!
Jūs mūsų geroji viltis!
Jums rūpi likimas, garbė Lietuvos,
Nes jums ji brangioji šalis!
K. Vanagaitis (Pasveikinimas)

Lietuvių Moterų Klubų Federacija ir Lietuvių Katalikių Moterų Draugija, kurios jungia laisvojo pasaulio veikliąsias lietuves, p a m i n ė j o 65 metų sukaktį nuo pirmojo visuotinio lietuvių moterų suvažiavimo, kuris anuo metu sujungė moteris Lietuvoje.

Šis istorinis suvažiavimas įvyko 1907 m. rugsėjo 23-24 dienomis, Kaune, vargais negalais išgavus leidimą iš Kauno gubernatoriaus Veriovkino. Tai buvo pirmas tokio masto moterų susibūrimas Lietuvoje.

Suv-mo organizacinį komitetą sudarė M. Rabašauskienė, V. Lebkauskienė, T. Kubilinskaitė, Daugelytė ir Augustaitė. Jame dalyvavo šio meto žymios visuomenininkės-rašytojos: Petkevičiūtė — Bitė, Pšibiliauskienė — Lazdynų Pelėda, Šatrijos Ragana, Žemaitė, Didžiulienė.

Pirmininkaujanti G. Petkevičiūtė — Bitė suv-ma pradėjo K. Vanagaičio parašytu eilėraščiu "Pasveikinimas". Darbotvarkėje buvo paliesti šie klausimai: socialinė moterų padėtis Lietuvoje ir jų kultūriniai uždaviniai, moterų organizavimasis, laikraščio leidimas, vaikų auklėjimas, mokyklos, girtuokliavimo panaikinimas, amatai, audimas, vaisių ir daržovių auginimas, profesionalinis moterų švietimas.

Antrąją suv-mo dalį užėmė meninė programa pradėta tautos himnu, po kurio sekė du vaidinimai ir choro bei solistų koncertas.

Šiuo suv-mu susidomėjimas buvo visuotinis. Ne tik inteligentės, bet ir sodietės skaitlingai jame dalyvavo. (Apie 1000 dalyvių). Netikėtas suv-mo gausumas ir jo pasisekimas sukėlė didelį entuziazmą bei pasitikėjimą. Kova dėl moterų socialinės padėties gerinimo pagyvėjo, sustiprėjo Lietuvos nepriklausomybės atgavimo viltys.

1907 m. suvažiavimas nebuvo kurios nors vienos moters spontaniškai iškelta mintis. Visas judėjimas neatsirado viena diena, bet brendo dešimtmečiais. Progresyvi moterų veikla padėjo pamatą šiam istoriniam įvykiui, kuris sukristalizavo moterų judėjimo programą ir davė pradžią didžiosioms moterų organizacijoms — Lietuvių Moterų Sąjungai ir Lietuvių Katalikių Moterų Draugijai.

Kas išugdė lietuvaičių susipratimą ir organizuotumą, kurio išdava buvo šis skaitlingas suvažiavimas?

Iki didžiosios Prancūzų Revoliucijos visoje Europoje moterys neturėjo jokių teisių. Moters vieta buvo virtuvėje, gi jos paskirtis — vaikų auginimas. 18 šm. antroje pusėje Europoje prasidėjo stiprus kultūrinis judėjimas. Prancūzijos bei Anglijos puošniuose salionuose buvo mada skaityti poeziją, noveles, romanus, diskutuoti kultūrinius klausimus, kas savaite leisti naujus žurnalus. Kilo nauji intelektualiniai talentai. Bet jų tarpe moterų kaip ir nebuvo. Įstatymai ir papročiai sudarė moterims neperežngiamą barjierą. 1792 m. žurnalistė Mary Wollstonecraft ėmė drąsiai kelti moterų teisių klausimą spaudoje. Pasiremdama savo skaudžiais patyrimais, ji parašė knygą "Vindication of the Right of Women". Tas davė pradžią sufražisčių judėjimui. 1838 m. Anglijos sufražistėms — kovotojoms už moterų teises — pavyko moterų teisių klausimą iškelti seime. 1866 m. buvo įsteigtas komitetas moterų teisėms ginti. Nuo to laiko Anglijoje kova už lygias teises pasidarė labai atkakli. Tačiau laimėjimai neatėjo lengvai. Sufražistės nekarta žiauriai nukentėjo. Negreit buvo išsikovota teisė balsuoti, studijuoti kartu su vyrais betkokia mokslo šaką, bei pasirinkti profesiją.

Anglijos sufražisčių kova turėjo įtakos Europos ir Amerikos moterų judėjimui. JAV kova už lygias teises prasidėjo vėliau negu Anglijoje, čia plačiu mastu moterys pradėjo judėti ir organizuotis tik po moterų konferencijos 1848 m. New Yorke.

Be abejo, šis vakarų Europos ir Amerikos moterų judėjimas buvo žinomas ir lietuvėms inteligentėms. Tačiau ne tai pribrandino lietuvaičių organizacinę veiklą. Moterų judėjimas, drauge su kova dėl lygių teisių, nukrypo į tautinio susipratimo ir kultūrinio lygio kėlimo kovą, į kovą už Lietuvos laisvę, kurioje, visai natūraliai, lietuvės užėmė lygias pozicijas su vyrais.

Rusiška priespauda ir vėliau lietuviškos spaudos uždraudimas, iššaukė reakciją visame krašte. Su spaudos uždraudimu 1862 m. buvo uždarytos ir lietuviškos mokyklos, o jų vieton buvo steigiamos rusiškos. Lietuviai rusiškų mokyklų vengė. Vysk. Valančiaus pastangomis 1863 m. prasidėjo slaptas vaikų mokymas. Padedant kunigams, lietuvė sodietė tapo mokytoja. O prasidėjus lietuviškos spaudos gabenimui iš Prūsų, sodietė tapo knygneše.

Knygnešiams pirmiausia ėmė talkininkauti pamaldžios sodietės, kurių įsitikinimu rusiškomis raidėmis maldaknygės galėjo tik pražudyti sielą, todėl reikalinga buvo gabenti ir platinti savas maldaknyges, o su jomis ir kitą literatūrą. Karolina Lanіaučaitė buvo pirmoji nukentėjusi nuo žandarų dėl lietuviškų knygų.

Tikybiniai veiksniai pastūmėjo lietuves kovon su priespauda. Tautiniai ir socialiniai kovos pobūdžiai pasireiškė vėliau, kai motinos prie ratelio, šalia poterių, ėmė mokyti vaikus lietuviškų pasakų ir dainų, kai "Aušra", "Varpas" ir kiti iš Prūsų gabenami laikraščiai, ėmė skelbti tautinį ir kultūrinį atgimimą. Moterys lietuvės tautiškai brendo ir stiprėjo nelygioje kovoje su rusų priespauda. Jos buvo knygnešės, mokytojos, auklėtojos, rašytojos, visuomenininkės, politinės veiklos aktyvistės.

Žandarai, rusai valdininkai ir net šiaip Lietuvoje apsigyvenę rusai, sekė kaimiečius, atiminėjo maldaknyges, skundė. Kratos, suėmimai, bylos, kalėjimas ir Sibiras buvo tas košmaras, kuriame lietuvės susiorganizavo ir ėmė reikalauti sau teisių ir, netiesiogiai, laisvės Lietuvai.

Rusiško siaubo persekiojamos, lenkomanų pajuokiamos lietuvės moterys dirbo šalia vyrų atgimimo darbą, būrėsi į chorus, organizavo gegužines, vakaruškas, vaidinimus. 1905 m. įsikūrė pirmoji moterų organizacija "Lietuvos Moterų Susivienijimas". Ir jau tais pačiais metais, moterys, kaip atstovės, dalyvavo Didžiajame Vilniaus seime. O metų pabaigoje įvyko moterų sodiečių suvažiavimas Latvėnuose, kur dalyvės buvo raginamos burtis į draugijas. Pagaliau 1907 m. sušaukiamas visuotinis suvažiavimas. Juo apvainikuojama praėjusio šimtmečio pabaigos veikla ir pagrindžiamas kelias tolimesnei moterų veiklai.

Ir tikrai, moterys nenustojo ėjusios tuo keliu. Jos drauge su vyrais dalyvavo ir valstybės atkūrime.

1937 m. Kaune įvyko antras moterų suvažiavimas, kuriame dalyvavo įvairių politinių įsitikinimų moterys. Tai buvo paskutinis organizuotas moterų pasireiškimas nepriklausomoje Lietuvoje. Po karo lietuvių moterų veikla vėl ėmė reikštis pirmiausia Vokietijoje, o prasidėjus pokarinei emigracijai, pasklido ir kituose Vakarų pasaulio kraštuose.

• Madų ir grožio pasaulis

VEDA I. KAIRIENĖ

INTERNACIONALINĖS GROŽIO PASLAPTYS

Beulach Roth daug keliavusi su savo vyru, žymiu fotografu Sanford Roth, prisirinko grožio paslapčių iš viso pasaulio kraštų.

Čia patiekiami grožio receptai iš jos neseniai išleistos knygos.

Beulach Roth rašo:

"Viena čigonė iš Malagos, kurią aš sutikau Maries de la Mer, Prancūzijoje, pasisiūlė man už penkis frankus išburti visas paslaptis ir mano ateitį. Neišpranašavo ji man nei didelių turtų, nei augšto, lieso, gražaus jaunikaičio, bet sužinojau iš jos grožio paslaptį, kuria noriu su jumis pasidalinti.

Štai ką ji man pasakė:

įpilkite į bliūdelį ketvirtį puoduko medaus, nuprauskite gerai veidą ir ištepkite jį medum. Medus ims ant veido kietėti. Spaudykit medų pirštų galais, taip lyg skambintumėt ant veido Šopeno polonezą. Neužmirškite ir kaklo. Kai maždaug po penkių minučių medus tiek sukietės, kad negalima bus jo lengvai spaudinėt, atsigulkite ramiai ant nugaros, taip, kad galva būtų šiek tiek žemiau (žinoma, pasisaugokite skruzdėlių . . .) Tada kraujas subėgs į galvą ir sustiprins kraujo apytaką. Po penkių ar dešimties minučių nuplaukite veidą šiltu vandeniu ir uždėkit vėsinantį veido toniką.

Tokia yra Ispanijos čigonės grožio paslaptis.

Iš Italijos — Bella Romana maskė— filmų aktorių grimuotoja iš Cinecitta filmų studijos Romoje, rekomenduoja sekančią veido maskę filmuojamiems žmonėms. Ši maskė patariama ne tik moterims, bet ir vyrams. Pasinaudoti šia grožio priemone reikia visiško privatumo ir absoliučios ramybės, joks veido judesys neleidžiamas, nei žiovavimas, nei rūkymas, nei juokas.

Paimkit šviežio kiaušinio trynį ir suplakite jį su šaukšteliu alyvų aliejaus. Gerai išmaišę, dėkit jį su skutimosi šepetėliu ant veido ir kaklo. Žinoma, prieš dedant veidas turi būti labai rūpestingai nuplautas. Ta masė dedama labai lygiu sluogsniu, taip kad oda būtų visose vietose vienodai tempiama. Po dvidešimties minučių veidas nuplaunamas drungnu vandeniu ir pašlakštomas "face tonic".

Bella Romana grąžina jūsų veidui bent laikiną jaunystę.

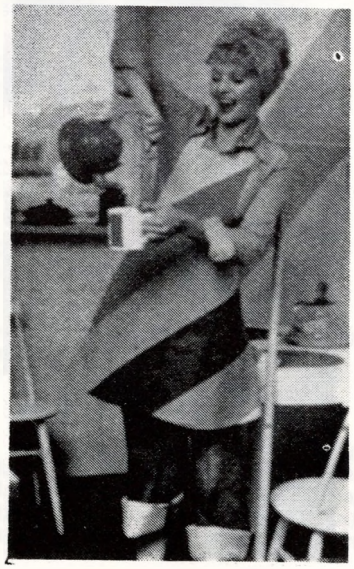

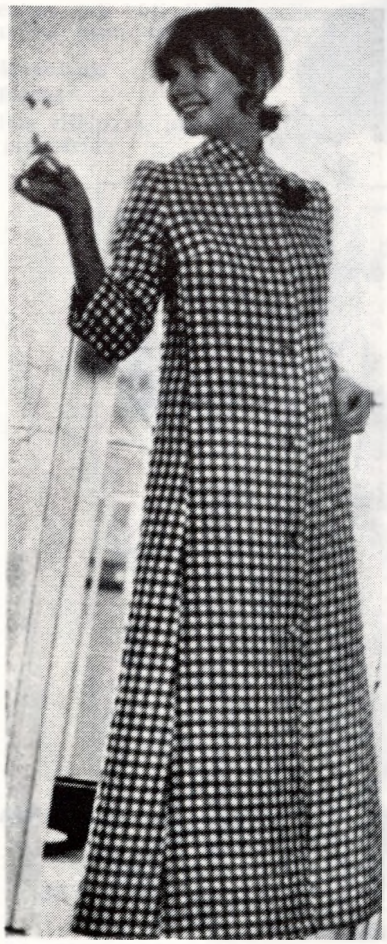

Iš Anglijos — neturtingos moteriškės grožio paslaptis:

mano pusseserė Adelė buvo gimusi Bostone, bet praleido 50 metų Londone ir pakankamai per tą laiką "suanglėjo" ir persiėmė to krašto papročiais. Štai jos "vargšės moteriškės paslaptis" išlaikyti veido spalvai ir švelniai odai:

ji ima saują smulkių avižinių dribsnių ir suriša juos į merlę arba seną sudėvėtą nosinę. Tada pamirko tuos dribsnius į bliūdelį karšto vandens. Kai dribsniai sušlampa, ištrina jais nuprausta veida. Kai maždaug po 5 minučių dribsniai ant veido išdžiūva, nuplauna juos šiltu vandeniu. Tuoj po to apšlaksto veidą lediniu vandeniu ir gerai patrina rankšluosčiu.

Iš Gvatemalos — "Bella Banana Inca paslaptis":

viena ponia iš Gvatemalos turėjo nuostabiai gražų, šviežią veidą. Apie jos charekterio ypatybes aš geriau nutylėsiu. Mes drauge keliavom prancūzu laivu, kur ji pagarsėjo savo nevaldomu apetitu bananams.

"Ji pamišus!" Šaukė laivo kapitonas, kai jo bananu ištekliai pradėjo smarkiai išsekti. "Tikriausiai ji savo kabinoje vežasi bezdžionę!" Aš pažadėjau kapitonui kokiu nors būdu susekti ką senjora daro su bananais. Kai jos veliau paklausiau apie bananus, ji paprastai atsakė: "Tai sena inkų paslaptis. Aš naudoju tą paslaptį savo veidui ir argi jūs nematot pasekmių?" Tikrai, aš mačiau ir paklausiau — kaip?

Ogi šitaip:

supjaustykit bananus labai plonom riekelėm ir uždėkit ant švaraus veido ir kaklo. Atsigulkite ramiai dvidešim-

čiai minučių. Žinoma, jūs turit atsigulti, nes kitai bananai nuo veido nukristų. — Laike tos dvidešimties minučių bananų alyva ir vitaminai persunks jūsų odą. Po to nuplaukit veidą vandeniu arba "skin lotion". Jūsų veidas bus švelnus ir šviečiantis, kaip tos temperamentingos senjoros.

Iš Ispanijos — maskė Alba:

man pasakojo Madride, kad Albos kunigaikštienė, nepralenkiamo grožio moteris, visada naudodavo savo veidui, kaklui ir pečiams apelsinus. Apelsinai apsaugojo jos odą nuo šiurkštumo ir susenėjimo. Galbūt gausus vitamino C kiekis apelsinuose palaikė kunigaikštienės grožį.

Štai ką reikia daryti:

nulupti keletą apelsinų ir, juos šiek tiek paspaudus, dėti tą košę ant veido, kaklo ir pečių. Palikti dvidešimčiai minučių ir nuplauti rožių vandeniu. Bent kunigaikštienė plaudavo rožių vandeniu. Galima plauti ir švelniu veido toniku. Žinoma, prieš tai patartina visą košę nuimti šlapiu skudurėliu.

Iš Italijos:

Princesės žolinis veido vanduo:

Princesės R. dvare, netoli Palermo, auga gausybė laukinių žemuogių ir mėtų. Po žemuogių žydėjimo, uogos, lapai ir stiebai surenkami ir sudžiovinami. Tada žemuogės ir mėtos sudedamos į stiklus.

Amerikonės, gyvenančios miestuose ir niekad nemačiusios žalio mėtos lapo, gali pirkti žolinių arbatų sveikatos

produktų krautuvėse ir vaistinėse.

Štai ką princesė daro:

ji užpila džiovintas žemuoges ir mėtas verdančiu vandeniu. Vandens kiekis man nežinomas, bet manyčiau, kad šaukštelis žolių vienam stiklui vandens būtų pakankamas; tą arbatą palaiko per naktį, sekantį rytą nukošia, supila į bonkas ir pastato į šaldytuvą. Princesė šiuo mišiniu šlaksto savo veidą kiekvieną rytą, ir, patikėkit man — ji atrodo "belissima".

Iš Amerikos:

lengvas odos kremas su vitaminais.

Aš nugirdau sekantį receptą, kai valgiau pietus Bistro restorane, Beverly Hills, Kalifornijoj. Dvi filmų žvaigždės, sėdinčios prie gretimo stalo gvildeno sausos odos problemas ir dalinosi patirtimi kaip tą sausumą pašalinti. Aš įdėmiai klausiausi.

Štai kas reikia daryti:

paimkit 8 uncijų bonką bet kokio skysto kremo (body lotion) sumaišykit su dešimčia kapsulių vitamino E ir dešimt kapsulių vitamino A (tas kapsules reikia pradurti adata ir iš jų išspausti alyvą). Kremo bonkutė neturi būti pilna, nes supylus alyvą, bonkutę reikia gerai sukratyti, kad susimaišytų. Tuo mišiniu reikia tepti visą kūną. Ypatingas dėmesys atkreiptinas į rankas, alkūnes, kelius ir pėdas, kur oda labiausiai susidėvi. Tuo mišiniu patartina teptis ir pasideginus saulėj:

Iš Graikijos:

Atenos paslaptis —

mano draugės vardas tikrai yra Atena, bet ši grožio paslaptis tikriausiai išsilikusi iš jos bendravardės, meno ir išminties deivės Atenos. Atenos paslaptis yra pienas — karvės, avies ar ožkos. Jūs galit pasirinkti.

"Pieno kompresai, kasdien dedami ant veido išlaikys jūsų veidą jauną ir šviežią", sako Atena.

Kiekviena diena, nuvalius veidą, reikia mirkyti vatos gabalus piene ir dėti juos ant veido. Po penkių minučių nuplauti šiltu vandeniu.

(Bus daugiau)

KASDIENINIAI NAMŲ IR VIRTUVĖS RŪBAI

• Šeimininkių kampelis

VEDA L. MURAUSKIENĖ

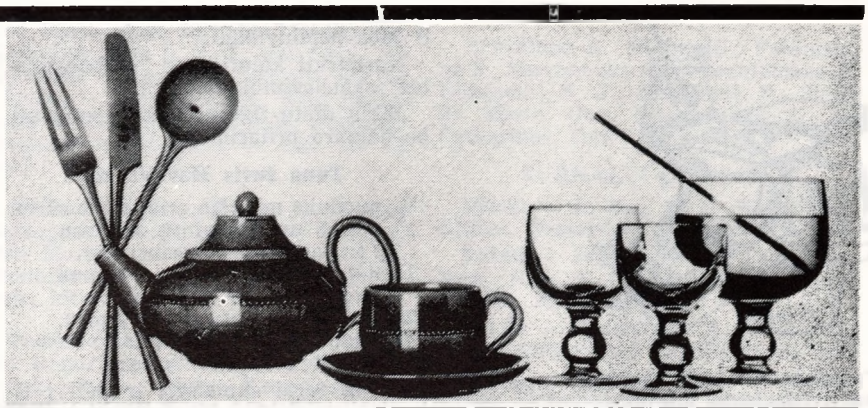

TRUPUTIS APIE DIETAS

Mayo klinikos dieta.

Ši dieta yra patariama tik dviejų savaičių laikui ir su daktaro pritarimu. Per tą laiką reikia susilaikyti nuo alkoholinių gėrimų ir užkandžiavimų ar ragavimų tarp valgių. Susilaikyti nuo visokio maisto, išskyrus kas nurodyta dietoje. Taipogi reikia valgyti viską kas įrašyta, nes tai yra svarbu. Daržovės be sviesto, salotai be aliejaus. Mėsa liesa, kava ir arbata gryna.

Laikantis šios dietos, autorė A. Gostlin sako, svoris dviejų savaičių bėgyje turėtų nukristi 20 svarų. Dietos pagrindas yra cheminė sudėtis ir energijos nemažina. Kur proporcija nenurodyta galima tų produktų valgyti daugiau.

Pusryčiai kasdien (dvi savaitės):

Grapefruit (visą ar pusę),
1 ar 2 kiaušinius virtus su lukštu ar be lukšto (poached),
Juoda kava,
Kiaušinius norint galima pakeisti mažu neriebiu steiku.

Pietūs

Pirmadienis

2 kiaušiniai,
maišytos salotos,
1 riekutė keptos duonos, sausos,
grapefruit ir juoda kava.

Antradienis

2 kiaušiniai,
grapefruit.

Trečiadienis

2 kiaušiniai,
špinatai, pamidorai,
juoda kava.

Ketvirtadienis

2 kiaušiniai,
špinatai, juoda kava.

Penktadienis

2 kiaušiniai,
špinatai, juoda kava.

Šeštadienis

vaisių salotos, sumaišant visokius vaisius ir valgyti kiek nori.

Vakarienė

Pirmadienis

Tas pats, kas pietums.

Antradienis

steakas, pamidorai, salotos, salierai, "olives", agurkas, juoda kava.

Trečiadienis

2 avienos liesi karbonadai,
salieras, agurkas ir pamidoras.

Ketvirtadienis

Žuvis, maišytos salotos,
1 riekutė džiovintos duonos.

Penktadienis

2 kiaušiniai, varškė, kopūstas,
1 riekutė džiovintos duonos,
grepefruit, juoda kava.

Šeštadienis

Steakas, gali būti didelis, salierai
agurkas, pamidoras, juoda kava.

Sekmadienis

Pietūs

Šaltas viščiukas, pamidoras
ir grapefruit.

Vakarienė

Viščiukas, pamidoras, grapefruit,
morkos, virtas kopūstas, juoda kava.

Sekančiai savaitei kartoti tą patį meniu. Kad numetamas svoris nepaliktų "maišų", pradedant nykti riebalų sluogsniams, reikalinga mankšta.

Kitas pagrindas pagal Dr. Heinz Humplik dietas yra, kad maistą galima skirstyti į dvi kolorijų grupes, plius ir minus — kolorijų, kuriame virškinimo procese daugiau sunaudojama kolorijų negu gauname iš to produkto. Pav. Kietai virtas kiaušinis turi 80 kolorijų, bet suvirškinimui reikalauja 92 kolorijų, 12 kolorijų sunaudojama iš kūno riebalų rezervo. Šiai minus — kolorijų grupei priklauso liesa jautiena, kiauliena, aviena, viščiukas (jie turi būti be duonos trupinių ir ne riebaluose kepti), daržovės (išskyrus žirnius, kukurūzus, pupeles ir bulves), neluptas obuolys ar kriaušė, apelsinas, greipefruitas, braškės, mėlynės, avietės (nepriklauso grupei: bananai, vynuogės, aprikosai, melonas). Į šios dietos pagrindą įeina ir

Servetėlių lankstymas

Gražiai sulankstytos servetėlės puošia stalą. Žiūrint į originalią servetėlę atrodo, kad tai sunkus darbas, bet tikrumoje visai lengva, pabandykime sulankstyti pagal piešinio pavyzdį.

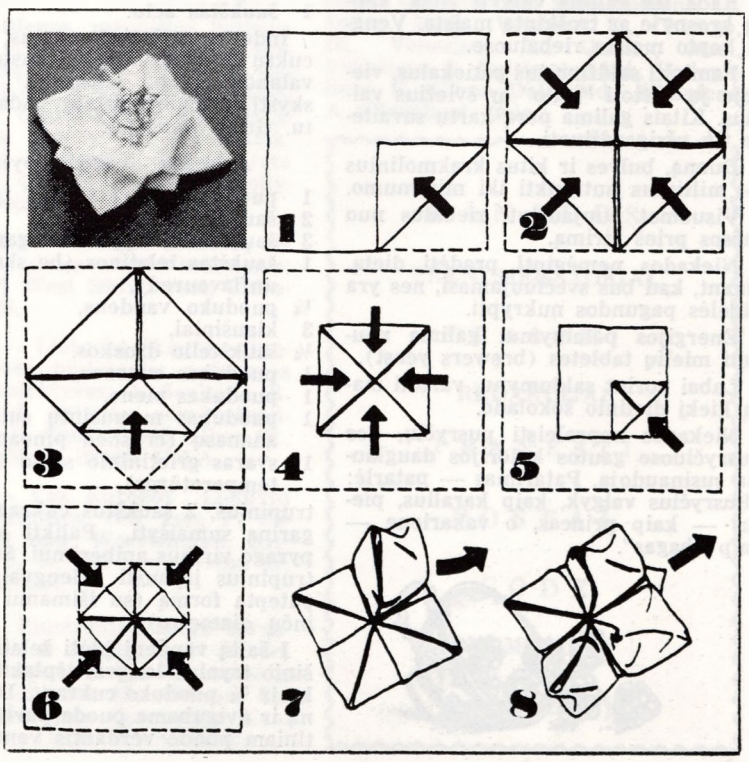

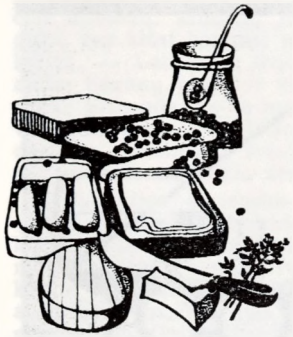

"polyunsaturated" riebalai, margarinas ir daržovių aliejus.

Jokios dietos nepatariamos mėginti be daktaro pritarimo.

Keletas bendrų patarimų

Prieš valgymą, išgerti skysčio, neturinčio, ar mažai turinčio kolorijų, kaip juoda kava ar arbata. Mažiau suvalgoma.

Valgyti tik tiek, kad jaustumeis pavalgęs. Pavalgius nelaikyti prieš save lėkštės su maistu ar "ragauti" po truputį.

Pamažu sumažyti grietinėlės ir cukraus naudojimą kavoje, kol nenaudosite visai ar labai mažai.

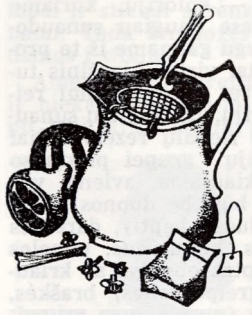

Kada tik galima valgyti virtą, keptą krosnyje ar troškintą maistą. Vengti kepto maisto riebaluose.

Pamiršti saldžiuosius patiekalus, vietoje jų vartoti "jello" ar šviežius vaisius. Kitais galima porą kartų savaitėje tik užsigardžiuoti.

Duoną, bulves ir kitus krakmolinius — miltinius nutraukti iki minimumo.

Visuomet nupjaustyti riebalus nuo mėsos prieš virimą.

Niekados nemėginti pradėti dietą, žinant, kad bus svečiuojamasi, nes yra didelės pagundos nukrypti.

Energijos palaikymui galima naudoti mielių tabletes (brewers yeast).

Labai norint saldumynų, vartoti mažą kiekį dietinio šokolado.

Niekados nepraleisti pusryčių, nes pusryčiuose gautos kolorijos daugiausia susinaudoja. Patarimas — patarlė: "Pusryčius valgyk, kaip karalius, pietus — kaip princas, o vakarienę — kaip ubagas".

Iš daktaro gauti vitaminų ir naudoti juos papildymui.

Nusipirkti kolorijų ar "carbohydrates" skaičiavimui korteles.

Jokių dietų ilgesnį laiką nemėginti be daktaro pritarimo.

Tuna žuvis Havajiškai

½ puoduko minkšto grietininio sūrio,
1 dėž. 8 uncijų trintų ananasų (pineapple — nusausintų),
1 dėž. 7 uncijų žuvies — tuna (nusausinta ir sukapota),
2 šaukštai kapotų žalių pipirų,
¼ puoduko kapotų migdolų,
⅛ šaukštelio malto "ginger".

Viską gerai sumaišyti ir dėti į iškeptus ar pirktus kiautelius (shells). Duoti šaltus arba šiltus (šildyti prie 375 l. apie porą minučių).

Kepti ryžiai

½ puoduko pjaustytų salierų,
¼ svaro grybų (1½ puoduko),
1½ puoduko vandens,
1 puodukas konservuotų pamidorų,
1 pakelis sauso svogūno sriubos mišinio,
1-1⅓ puoduko ryžių (minute rice),
¾ puoduko tarkuoto "cheddar" sūrio.

Salierus ir grybus kepinti svieste kol suminkštės. Sudėti į 1½ kvortos dydžio kepimo indą. Vandenyje įmaišyti pamidorus, svogūno sriubą, ryžius, pusę sūrio ir iškeptus grybus su salierais. Sudėjus į kepimo indą apiberti likusiu sūriu. Uždengus kepti prie 375 l. apie 20 minučių.

Kopūstų - razinkų salotos

4 puodukai smulkiai pjaustytų kopūstų,
½ puoduko razinkų,
2 šaukštai cukraus,
1 šaukštelis druskos,
¼ puoduko salotų padažo (kokį mėgstate),
1 šaukštas acto.

Inde sumaišyti kopūstus, razinkas, cukrų ir druską. Leisti pastovėti apie valandą laiko. Nusunkti atsiradusį skystį ir užpilti salotų padažu su actu. Gerai išmaišyti.

Ananasų - varškės pyragas

1 puodukas "corn flakes" trupinių,
2 šaukštai cukraus,
3 šaukštai ištirpyto margarino,
1 šaukštas želatinos (be skonio-unflavoured),
¼ puoduko vandens,
3 kiaušiniai,
¼ šaukštelio druskos,
1 puodukas cukraus,
1 puodukas pieno,
1 puodukas nusausintų sutrintų ananasų (crushed pineapple),
1 svaras grietininio sūrio (kambario temperatūros),

trupinius, 2 šaukštus cukraus ir margariną sumaišyti. Palikti ¼ mišinio pyrago viršaus apibėrimui. Sumaišytus trupinius įspausti į lengvai riebalais pateptą formą (su išimamu dugnu, 9 inčų diametro).

Į šaltą vandenį įdėti želatiną. Kiaušinio trynius lengvai išplakti su druska ir ¾ puoduko cukraus. Dapilti pieną ir dvigubame puode pavirinti (apatiniam puode verdantis vanduo) nuolatos maišant, kol sutirštės. Dadėti suminkštėjusią želatiną ir dar pamaišyti, kad ištirptų. Nuėmus nuo kaitros įmaišyti ananasus, išplaktą sūrį, atšaldyti.

Išplakti kiaušinio baltymus iki putos ir dadėti likusį ¼ puoduko cukraus, dar paplakti. Įmaišyti į atvėsusią masę ir supilti į paruoštą formą. Pabarstyti likusiais trupiniais. Gerai atšaldyti. Duodant į stalą nuimti formos šonus.

šokoladinės lazdelės

1 kiaušinio trynys,
3½ uncijos sviesto,
5 uncijos cukraus,
5½ uncijos miltų (self-rising),
3 šaukšteliai kakavos,
1 kiaušinio baltymas,
8 šaukštai trintų avižų (rolled oats).

Išplakti kiaušinio trynį, cukrų ir sviestą, masė turi būti šviesi ir lengva. Kakavą sumaišyti su miltais. Palikti truputį miltų kočiojimui. Tešlą suformuoti pailgai ir pakočioti. Pjaustyti apie 2 inčų ilgio lazdelėmis. Patepti plaktu kiaušinio baltymu ir pavolioti trintose avižose. Dėti ant riebalais patepto kepimo lakšto. Prie vidutinės kaitros kepti apie 15 minučių.

* ☆ *

KIAUŠINIAI

• Nelaikykite kiaušinių kartu su stipraus skonio produktais (sūriu, silke ir pan.), nes kiaušiniai greitai sugeria visus pašalinius kvapus.
• Ar kiaušinis šviežias, galima patikrinti, įleidus jį į pasūdytą vandenį. Šviežias kiaušinis skęsta, o sugedęs būtinai išplaukia į paviršių.
• Jei kiaušinį virsite ant stiprios ugnies, tai baltymas bus kietas, o trynys skystas. Ant silpnos ugnies verdant bus atvirkščiai.
• Kiaušinis verdant nesutrūkinės, jei ant puodo dugno padėsite apverstą lėkštutę.
• Jei reikia virti kiaušinį su sutrūkusiu lukštu, virkite jį stipriai pasūdytame vandenyje arba patepkite įskilimą citrinos sultimis.

• Atsiųsta paminėti

Vinco Mykolaičio - Putino laiškai Australijon — sesei Magdalenai Slavėnienei ir jos šeimai, 1957 — 1967; 72 pusl., iliustruota šeimos fotografijomis; redagavo J. Janavičius; Australijos L. B. Canberros ap. leidinys; tiražas: 500 egz.

Įdomus, gražiai paruoštas leidinys. Žvilgsnis į Putiną, kaip žmogų kasdieninių rūpesčių ir pragiedrulių fone.

Terra Australis — Australijos Lietuvių Poezijos Rinkinys — redagavo Juozas Almis Jūragis. Turinyje: Juozas Mikštas, Aldona Vesčiūnaitė, Antanas Gasiūnas, Marija I. Malakūnienė, Pranas Pusdešris, Marija Slavėnienė, Jurgis Janavičius, Kazys Kunca, Aldona Prižgintaitė, Bronius Žalys, Jonas Rackus, Juozas A. Jūragis. Išleido "Minties" spaustuvė savo veiklos dvidešimties metų sukakčiai paminėti; 157 psl., tiražas 500 egz., kaina $4.00. Rinkinys iliustruotas autorių nuotraukomis, labai gerai ir meniškai apipavidalintas.

Didysis jo nuotykis — Prof. J. Eretas tarnyboje Lietuvai — spaudai paruošė J. Brazaitis; išleido prof. J. Ereto bičiuliai, administratorius kun. V. Dabušis, 147 Montgomery Pl., Paterson, N.J. 07501, U.S.A.; iliustruotas, 288 psl., tiražas 1000 egz., kaina $5.00.

Šamo ežero sekliai — Nijolė Jankutė; išleido Liet. Knygos Klubas, 1972 m., Čikagoje. Iliustracijos ir viršelis Nijolės Palubinskienės; 140 ps.; kaina 4 dol.

Dvi generacijos mūsų krikščioniškosios kultūros tarnyboje — Juozas Eretas; atspaudas iš L. K. M. Akademijos Suvažiavimo Darbų VII t.; Roma 1972 m.

Ne tie varpai — Ada Karvelytė; lyrika — 62 pusl.; dail. — P. Jurkus; išleido "Darbininkas"; spaudė — T. T. Pranciškonų spaustuvė, N. Y.

Mano dienos — Jonas Juodvalkis; atsiminimai, 110 pusl.; tiražas 500 egz.; kaina nepažymėta.

Medicina — Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Gydytojų S-gos žurnalas; **vyr. red. H. Armanas, M.D.**—1934 Wilkens Ave. Baltimore, Maryland, U.S.A. 21223; **adm. J. Vytuvienė, D. D. S.** — 85 — 29 96th, Woodhaven, N. Y. U.S. A. 11421: metinė prenumerata — 10 dol. (3 nr.).

Ateitis — Moksleivių Ateitininkų Sąjungos Leidinys; red. kolektyvas; red. adresas: 7121 South Francisco Ave., Cicago, Ill. 60629, U. S. A. prenumerata 7 dol. metams (10 numerių).

Museum Review — Balzeko Lietuvių Kultūros Muzėjaus Čikagoje Biuletenis.

Varsnos — mėnesinis iliustruotas Lenkijos lietuvių kultūros žurnalas; redaguoja redakcinis kolektyvas, vyr. red. B. Mickevičius; adresas: Varsnos, ul. Wiejska 16-16, Warszawa, Poland.

Šaltinis—tikybinės ir tautinės minties iliustruotas žurnalas; leidžia Šv. Kazimiero S-ga ir T. T. Marijonai; redaktorius — kun. J. Matulis, M.I.C.; adresas — 16, Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England; prenumerata metams — 1.20 sv. (3 dol.).

Moterų Dirva — L. R. K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; adresas — 3005, U. S. A. prenumerata metams — $2.50 Amerikoje, kitur — $3.

Pasaulio Lietuvis — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos leidinys; redaktorius — Stasys Barzdukas; adresas — 18308 Hiler Ave., Cleveland, Ohio 44119, U. S. A.; prenumerata metams — $2.

Liet. Kat. Moterų Organizacijų Pasaulinės Sąjungos Žinios. — Adresas. LKMOPS žinios, c/o Mrs. A. Radzivanas. 84—16 110 th St. Richmond Hill, N. Y. 11418.

Švietimo Gairės — lietuviškojo ugdymo žurnalas; leidžia — ALB Švietimo Taryba; vyr. redaktorius — Petras Maldeikis; adresas — 7031 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, U. S. A.; prenumerata metams — $2.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas; redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, USA; prenumerata metams — 5 dol.

Šv. Pranciškaus Varpelis — mėnesinis religinio - patriotinio turinio laikraštis; leidžia T. T. Pranciškonai; redaktorus — T. V. Gidžiūnas, O. F. M.; administratorius — T. S. Rapolas, O.F. M.; metinė prenumerata — 3 dol.; adresas: Francican Fathers, Kennebunkport Me, U.S.A. 04046.

Lietuvių Dienos, mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas lietuvių ir anglų kalbomis. Redaguoja redakcinė kolegija: D. Mackialienė, Pr. Gasparonis ir V. Prižgintas. Anglų k. red. A. Miliukas. Atsk. nr. kaina 90 ct., metinė prenumerata $9. Adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029.

Mūsų Žinios — Čikagos Lietuvių Jėzuitų veiklos dvisavaitinis biuletenis; adresas 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636.

Skautija — Lietuvių Skautų sąjungos vadovybės biuletenis; redaguoja redakcinis kolektyvas: A. Saulaitis, R. Gudaitienė, Č. Kiliulis; administracijos adresas: K. Šimėnas, 45 Alban St., Dorchester, Mass. 02124, U.S.A.

Krivulė — Vak Europos Lietuvių Sielovados leidinys; red. kun. P. Celiešius; 8939 Bad. Woerishofen, Kirchenstrasse 5, W. Germany; vieno nr. kaina — 0.35 dol.

Eglutė — iliustroutas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N. P. M. Seserys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata $5; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Cannvent, Putnam, Conn. U.S.A. 06260.

GARBĖS PRENUMERATOS:

Arvydienė B., Elgin, Ill., Patamsienė S., Norristown, Pa., Pragulbickas J., Elizabeth, N. J., Skardienė E., Sault St. Marie, Ont., Staugaitienė Z., St. Catharines, Ont.

ŽURNALUI AUKOJO:

$30.00 — L. Mot. K. F. Waterburio Klūbas, Waterbury, Conn.

$20.00 — Jansonas E. J., Osterville, Mass., K. L. K. Mot. Dr-jos Montrealio Skyrius, Montreal, Que.

$10.00 — Paukštienė M., West Hill, Ont., Tamošaitienė A., Kingston, Ont.

$5.00 — Čampienė K., Waterbury, Conn., Dranginienė O., Longueuil, P. Quebec, Gustainienė O., Don Mills, Ont., Kriaučeliūnienė S., Highland, Ind., Rimkienė A., Chicago, Ill., Rimkienė M., Cicero, Ill., Šimoliūnienė S., St. Petersburg, Fla.

$4.00—Viskontienė G., Chicago, Ill.

$3.00 — Bridgiuvienė E., Cleveland, Ohio, Kirvaitienė O., Toronto, Ont., Raudienė M., Chicago, Ill., Pliuškonienė K., Philadelphia, Pa., Stravinskienė B., Elizabeth, N. J., Tonkūnienė O., Waterbury, Conn., Žemgulienė L., Chicago, Ill.

$2.00 — Beleškienė B., Chicago, Ill., Biliūnienė J., Centerville, Mass., Budzinauskienė A., Waterbury, Conn., Černiuvienė F., Chicago, Ill., Eidenienė E., Des Plains, Ill., Garbauskienė K., Great Neck, N. Y., Girdvainytė S., Chicago, Ill., Jakutienė P., Dorchester, Mass., Janonienė M., Brockton, Mass., Jurienė J., Chicago, Ill., Meškauskienė E., Sioux City, Iowa.

$1.00 — Batisa B., Brockton, Mass., Heningienė Z., Detroit, Mich., Juškienė M., Elizabeth, N. J., Kriaunienė E., Brecksville, Ohio, Lapienienė V., Delhi, Ont., Liačienė S., Toronto, Ont., Lukoševičienė O., Woodhaven, N. Y., Lukošienė B., Langton, Ont., Mikelėnienė V., Otterville, Ont., Radzevičiūtė E., Chicago, Ill., Stapulionienė U., Sodus, Mich., Veisienė E., Chicago, Ill., Veneziano L., Quincy, Mas., Vičiulienė S., Baltimore, Md., Vodopalienė E., Glenn Dale, Md., Žilionienė A., Cleveland, Ohio.

KANADOS

PRENUMERATORIAI

PRAŠOMI

REDAKCIJAI

PRANEŠTI

POSTAL

CODE

NUMERIUS

Administracija